

BALLONII
EPIDEMIOR

GVLIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI

COMMENTARIVS

IN LIBELLVM THEOPHRASTI

DE VERTIGINE.

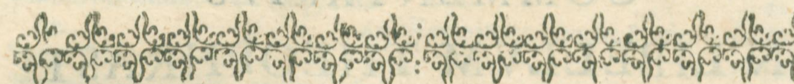
Editore M. IACOBO THEVART, *Doctore Medico Parisiensi.*

PARISIIS,

Apud IACOBVM QVESNEL, viâ Iacobæâ, ſub ſigno Cochleæ & Columbarum.

M. DC. XL.

Etiam qui de contemnenda gloria libros conſcribunt, ipſis libris nomina ſua præfigunt, ſic quod profeſſione eleuant, vſurpatione Memoriæ conſequuntur. Valer. Max.

BENEVOLO LECTORI
GVLIELMVS DE BAILLOV
DOCTOR MEDICVS
Parisiensis

S. D.

SI vitare velis noxas vertiginis atræ,
Sæuit in erectum quæ violenta caput,
Huic animum terso solers intende Libello
Ingenio vberior fructus & inde redit.

APPROBATIO.

IC Commentarius in Libellum Theophrasti DE VERTIGINE M. GVILLELMI DE BAILLOV Medici Parisiensis celeberrimi, Decani, & antiquioris Scholæ Magistri eleganti stylo, & summâ prudentiâ conscriptus. atque à multis iamdudum expetitus, prodeat tandem in lucem rei Medicæ splendorem aucturus, & vtilitatem non mediocrem allaturus. Datum Parisiis octauo Kalendas Nouembris. Anni 1638.

DE S. IA'QVE Decanus.

IOANNES DE BOVRGES
Doctor Medicus Parisiensis.

IACOBVS CORNVTY
Doctor Medicus Parisiensis.

GVLIELMI

GVLIELMI BALLONII MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI COMMENTARIVS IN LIBELLVM THEOPHRASTI DE VERTIGINE.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

DE VERTIGINE.

NTEQVAM ad breuem & apprimè eruditum contextum Theophrastia accedamus, in naturam & causas vertiginis inquirendum. Nec enim Theophrastus ad intimum examen de Vertigine penetrauit, de ea præsertim quæ propriam Cerebri labem consequitur quæ est dirorum & feralium morborum præcursor. Solius enim Medici est in eam arcem penetrare, & primariam à secundaria vertigine diiudicare. Inde enim salus & conseruatio homini quæritur. Quod

non præſtant argutulæ minutulæque quæſtiunculæ quæ de ea re mouentur. Eas nauci pendimus, repudiamus. Nihil eſt enim niſi hominum aures verbis inanibus verberare, non autem morbos aut eminentes, aut obſcuros curare ac demoliri.

Itaque de Vertigine quæritur an ſit morbus, an ſymptoma. Si morbus, quis, ſi ſymptoma, cuius morbi. Ac primum aliud eſt vertigo, aliud tenebricoſa vertigo. Illa in ſimplici imaginatione conuerſionis conſiſtit, in hac tenebræ obuerſantur tamquam obnubentes & caligantes. Hæc deterior eſt & morbo caduco affinior. Senſus & motus alteratur, & viſus maximè perpetitur, vnde cadendi ingruit neceſſitas. In vtraque motus eſt inordinatus ſpiritus animalis qui non habet ſuum fulgorem & lumen, non ſuas περιόδους καὶ ῥοπὰς, aditus, reditus, inclinationes. In eo ſtat natura & phyſiologia vertiginis quod ad modum generationis pertinet.

Quemadmodum enim cum ſpiritus animalis ſuum habet fluxum & refluxum, nil eſt anomalon, nil inæquale, omnia ſunt tranquilla, ſtat & homo & ratio, & animus præſidet nullis tumultibus vexatus: Sic cum ſpiritus alienus motus ratos & conſtantes perturbat & quatit, aut cum ſpiritus illuſtris inquinatur, aut via obſtruitur, læſio contingit, adéſtq; falſa & irrita imaginatio conuerſionis & rotationis non exiſtentis. Spiritus enim puri ſunt delatores imaginum rerum obiectarum, qui ſi conſpurcati fuerint, vel impuritate cerebri, vel aliunde, huic prompta vertiginum occaſio. Ad id facit & meatuum libertas, aut impedimentum. Ideo Hippoc.
1. De Diæta. ventrem ipſum mari ſimilem conſtituit. Hic eſt cibi & potus penu, vt ſint motus accipiendi & reddendi vices; vt mare eſt animalium domeſticorum, nutritorum & nutriri ſolitorum alimentum: peregrinorum clades & interitus. Tréſq; conſtituit περιόδους, & circuitus ignis. Alios ad cauitates humorum iuxta lunæ facultatem, alios ad circumferentiam, & ambiens ſolidum iuxta aſtrorum facultatem. Medios intro & foras terminantes qui ignem fortiſſimum habent in omnibus dominantem. In hoc animus, mens, permutatio, prudentia, augmentum, ſomnus, vigilia. Hos in cerebro circuitus diuinos orbes vocat Plato. Adſunt autem aut abſunt vertigines prout & humores, & meatus ritè ſunt comparati. In his vnus aſpectus maximè laborat è quinque ſenſibus.

Quia vt à circuli ambitu lineæ pares, vt radij in centrum tendunt: sic à sensibus viæ & foramina quædam patent per quæ haustæ rerum imagines in cerebrum & sensum communem vt in arcem confluunt. Primarius enim sensus dicitur, quod ei sensus externi, vt satellites assistant. Itaque duplex facultas, externa vna in sensus quinque partita, interna vna quæ est vt iudex & arbitra, communi quadam vi diiudicans ea quæ sub varios sensus ceciderunt. Aspectus de albo iudicat, at non de dulci & albo. Hic arbitrium communis sensus desideratur.

Altera est facultas conseruatrix quæ impressiones & vestigia sensuum retinet, concipit ac recondit. Licet absint res, in ea tamen rerum simulachra impressa manent ac reseruantur. Et vt res externæ obiecta sunt sensuum externorum, sic hæ imagines sunt obiecta facultatis fingentis, & imaginantis quæ φαντασία nuncupatur.

In ea tria cernuntur, imago, facultas fingendi, & actio qua rebus externis semotis & seductis facultas in simulachro versatur. Eadem mirabili quadam vi fingit numquam externo sensu percepta, idque facit vbertate copiaque rerum prius impressarum per confusionem tot imaginum ex quibus, vt in speculo, resultant nouæ rerum non priùs perceptarum imagines. Si diu remanent, memoria existit. Hanc roborat & fouet speculatio & meditatio quæ est crebra imaginum primarum repetitio ac replicatio vt Tulliano verbo vtar. Duplex rursus memoria est, vna patiens quæ imaginem recepit, agens altera quæ ex imaginis apprehensione rem repræsentat, hæc eò dicta sunt vt facultatis imaginantis vis & natura percipiatur, quia in examine de Vertiginibus inde momenta quærentur.

Cæterùm in Vertigine imaginatrix facultas errat, visio aut imminuitur deprauatúrque aut aboletur. In simplici Vertigine imaginatio læditur cum referat rotationem rerum alioquin fixarum. Sic refert id quod non est. Visio autem imminuitur. At in Vertigine tenebricosa deprauatur imaginatio & visio aboletur. Præter enim falsam & mendacem imaginationem conuersionis ac rotationis quæ non est in externis rebus visus deficit ægrotantem vt sæpè procidat, nisi scipione aut re firma vtatur. Vertigo ergò est symptoma in genere

læſionis facultatis imaginatricis quia deprauatur, item & ſenſificæ, vt viſionis, quia aut imminuitur vt in ſimplici vertigine, aut deprauatur deperditúrve vt in tenebricoſa. Maximè verò id fit ſi res in gyrum vertatur, quia ſpiritus viſiuus qui eſt viſionis autor, iis rebus quæ rotantur intentus, vnà cum iis conuertitur, & omnia ægro circum-agi putantur. Inde & facultatem imaginandi & ratiocinandi læſam putant. Ergò & læſio eſt viſionis, & error imaginationis, immò & motricis lęſio accenſetur. Sic concurſus fit læſionis omnium quæ ad facultatem animalem pertinebunt.

Quidam ex eo inferunt non lædi imaginationem quòd æger verè ſciat non circumagi externa: at errant. Aliud enim eſt ratiocinatio & cogitatio, aliud imaginatio. Quatenus enim (licet imaginaria ſit opinio circuitionis, & rerum immobilium in gyrum conuerſionis) æger verè ſcit rem ita non eſſe, tandiu integritas eſt facultatis ratiocinantis. Eſt quidem conuerſio quædam interna & rotatio fortaſſis ſpirituum, ſed non externa. Sic cum res foris diu circumaguntur, tandem inducunt vertiginem fixo viſiuo ſpiritu in res externas volubiles & rotatas; ita dum intus ob ſummiſſos tetros vapores motus eſt inordinatus ipſius ſpiritus animalis, & inde ſequitur vertigo, falſáque opinio circumactus rerum forinſecùs poſitarum. Sic & interna rotatio & externa vertiginem inducit. Opinioque rotationis ab externis rotatis ad internas partes transfertur: vt, rebus foris quietis, inæqualiter intus moto ſpiritu, ab internis ad externa. Admirabiliſque eſt conſenſus earum partium. Et cum ab interna cauſa vertigo pendet, ea facilius exacerbatur, ſi æger intuetur res foris poſitas circumactas & volubiles. Dubitare etiam quis poſſit, an ipſe ſpiritus animalis rotetur. Itaque, vt finis fiat diſputationis, integra ratiocinatione poteſt imaginatio errare, ægrique phrenitici ſæpè id faciunt. Sciunt enim ſeſe deludi & decipi erraréque, & non eſſe muſcas quas tamen ſe captare falsò imaginantur. Et ſi ſpiritus viſiuus reuera circumfertur, & aliquo modo allabitur ad trochum & vortices & choream, falſa non eſt imaginatio ipſius rotationis præſertim internæ, quia reuerà animalis ſpiritus circumageretur. Et id quęſtione dignum eſt. Quanquam (quocumque modo id

fiat, seu intercisus motus animalis spiritus, seu impeditus, seu inæquabili motu agitatus) in vertigine est euersio & impedimentum, & quasi repercussio ipsius spiritus animalis (meliùs interruptio diceretur) nequítque naturalem motum & ordinatum retinere, & ad locos solitos peruenire & permeare. Vapor enim crassus & exhalatio motum istum impedit quodammodo obstruens. Ergò morbus à quo omnia symptomata fluunt, est obstructio, qui morbus in via nuncupatur. Hic alias venit ex visceribus partibúsque subiectis, aliàs ipsius cerebri est indigena, ex mala cerebri affectione prauóque in eo genito ichore aut humore. Quòd autem sit iniqua & inæqualis cerebri intemperies author tanti mali, Galenus docet, vt aliàs trademus. Et id non est examine indignum. Idem enim iudicium est quod de flatibus. Hi maximè generantur in inæqualibus temporibus, non cum aut omnia frigore rigent, aut omnia conflagrant. Item in intemperie partium naturalium exciuntur flatus, id quod hypochondriaci testantur. *Lib. de loc. aff.*

Ergo ex superioribus patet quę pars affecta, cerebrum, quę actio eius, nempe visio, imaginatio, non ratiocinatio (licet de ea ambigatur) vt & in imaginatione, & sensu & motu sit aut deprauatio, aut imminutio, aut error. Hinc definitur vertigo, præsertim tenebricosa, Actio corrupta sensus communis, præsertim imaginationis, cum quadam ad casum propensione à tetro spiritu in plexum retiformem translato, dum laborans credit ac imaginatur corpus suum circumagi, aut res supra caput verti, quibus iungitur corruptio visus, & obuersatio tenebricosa. Potest definitio abscissior & breuior esse, modò quæ necessaria sunt non omittantur. Isidorus putat in oculis gyrum excitari flatu ex humiditate resoluta excitato. Quæri solet, cur mentio fiat imaginationis, cur & motus, qui lædi dicitur, an deprauatio aut imminutio fit visus cum oculis clausis fiat, & quis vertiginosus. Cur non mentio fit auditus & olfactus cum sensus communis laboret, cuius internuntij sunt reliqui sensus. Item an obstructio sit in anteriore parte cerebri, an in postica in qua Epilepsiam constituunt.

Quoniam autem clausis oculis etiamnum vertiginis sensus est in ægro, potest esse vertigo sine læsione visus, cum tamen hæc læsio de essentia vertiginis esse videatur. Dico ego,

etiam oculis clausis sensum esse vertiginis non tam manifestum quàm si oculi aperirentur. Apertio enim hæc dum lumen habet, & res obiectas quæ conuerti videntur efficaciorem clarioremque facit vertiginem. Sic imaginationis error constituit potius vertiginem, quàm ipsius visionis. Dicunt alij in cœco, aut oculorum clausione vertiginem esse posse, sed non tenebricosam vertiginem. De motus læsione id quoque dicitur, quòd fiat, sed non immediatè, at mediatè.

Vt satis autem fiat quæstioni alteri, cur in definitione vertiginis non fiat mentio olfactus aut auditus in vertigine definienda, cum sensu communi læso noxa ad particulares sensus pertineat. Dicunt spirituosum esse valdè visus organum, & cum motus inæqualis causa sit præcipua vertiginis, labes & vitium in eo faciliùs percipitur quàm in aliis. Vnde apud Hippocrat. Olfactus ex aëre, gustus ex humido, tactus ex terra, auditus ex igne, visus ex æthere erit. Alij dicunt, quoniam in vertigine contingit error phantasiæ cum motus quadam compræhensione (ideò antè diximus mediatè motum lædi) motus & eius læsio non ita facilè ab aliis sensibus percipitur, vt fit à visu. Sic compræhensio obiecti motus coincidit cum errore facultatis imaginantis. Et licet actio communis sensus posset corrumpi circa compræhensionem obiectorum aliorum sensuum, non tamen inde vertigo aut contingeret, aut nominaretur. De morbo sacro quoque quæstio esse possit. Vertigo minutæ Epilepsiæ nomen omen & sortem vendicat. Ergo nec causa, nec sede differt nisi secundum magis & minus. De Epilepsia ita Gal. In multis Epilepticis cerebrum afficitur per se (comparat enim Epilepsiam per communionem cum primaria) morbi autem causa est frigidus & crassus humor in cerebri sinubus collectus neruorum origines, præcipuè verò dorsi medullæ primum principium occupans. Eadem & vertiginis conditio. Tamen quoniam in hac plexus retiformis maximè afficitur qui in antica potius parte locatus est, vt oculi & ventriculi anteriores, vertigo erit potiùs anticæ quam posticæ partis, morbus sacer posticæ: licet sit consortio & affinitas inter vertiginem & morbum caducum. Vterque morbus in via dicitur esse. Vertiginosi tandem in morbum sacrum deuoluuntur. Quamquam de causa Epilepsiæ

Lib. de hominis structura.

Com ad sect. 6. lib. 6. Epid.

digladiantur authores. Nec enim ſemper videtur craſſus & frigidus humor cauſa eius eſſe. Teter vapor & exiguus humor lancinans & morbi ſacri, & vertiginis autor eſſe poteſt. Quod in aliis corporis partibus parum naturam excitaret aut irritaret, idem in cerebro terrifica edit ſymptomata ob dignitatem partis. Quod ſi eſt, vt reuera eſt, non eſt credibile tetrum vaporem quantitate exiguum, viribus potentem, efficacem tamen Epilepſiæ cauſam tantula mole ſua replere ac obſtruere poſſe. Afferunt locum ex Gal. Quòd velox & celeris Epilepticæ conuulſionis diſcuſſio declarat craſſum quendam humórem vias obſtruentem in ventriculis cerebri, neruorum principio ſeipſum quatiente vt excludat quod moleſtum eſt. Locus Galeni interpretatione eget. Paulò poſt addit, Epilepſiam non ab ariditate & velut maraſmo oriri, aut vacuatione, hoc indicio eſt quod citò fiat & ſoluatur: Contra à craſſo quodam humore. Subita obſtructio meatus à craſſo humore fit. Vt autem cerebrum ad ariditatem magnam perueniat, vt corio ſimile quid patiatur, multo tempore id euenit. Quod dicitur à craſſo humore fieri quod citò & fiat & ſoluatur, id abſolutè verum non eſt, nam humor craſſus & frigidus piger & lentus eſt ad motum, ſed id per comparationem audiendum eſt, contra opinionem eorum qui morbum ſacrum ab inanitione aut ſiccitate, Diatheſique quadam hectica oriri credunt. Si ita eſſet, non tam facilis eſſet, & ortus & ſolutio conuulſionis illius. Hippocr. ait in ouium capitibus (quas frequens morbus caducus capit) ſerum quoddam & velut rorem graueolentem reperiri. Non meminit illius craſſi & viſcidi humoris, ſed vocat eum ſeroſum humorem, & quaſi tabum ἰδρῶτα quo cerebrum diffluit & rigatur. Et cerebrum διεθέεται liquatur eroſum quodammodo, & in iſtud ſerum & tabum reſoluitur. Vt pulmo in tetram aquam illiqueſcit quæ in thorace hydropem pulmonis facit. Et vt hæc aqua putris tuſſes moleſtas excitat, ita in cerebro conuulſiones & dolores. At non obſtruit. Niſi dicamus more veterum medicinæ Magiſtrorum qui duplicem obſtructionem ſtatuunt vnam oppilatiuam, alteram attenuatiuam per compreſſionem quandam partium aut vaſorum membranarúmque concidentiam & collapſum: In oppilatiua eſt latitudo natiua partium aut vaſorum, ſed obſtructio fit à ma-

Lib 3. de de loc. affect. cap. 7.

Libro de ſacro morb.

teria aut congeſta, aut tranſlata, aut attracta. Et dum Epileptici partes ſenſibiles & nerui vim patiuntur & ventriculi cerebri, ob enixum ad excutiendum id quod moleſtum eſt, anguſtiores fiunt ventriculi & licet in iis aqua ſit aut tabum malignum quod non ſufficit ad obſtruendum planè obſtructione oppilatiua & reali, valet ad attenuatiuam. Sic Hippocrates obſeruat eos qui micturiunt in calculo aut dyſuria cogere in veſica multùm fæcis dum in dolore comprimunt os veſicæ, quia tenuior materia exprimitur, fæx remanſit. In
Lib. 6. morbo ſacro præſertim per πρωτοπάθειαν ob veterem labem cerebrum ipſum liqueſcit, in Epid. id forte eſt quod vocat conſumptionem cerebri, Græcè ἀνάλωσιν, fit aqua quæ alluit & ambit cerebrum, & id quod influit (ἐπιῤῥοὴ) è venis (vox è venis non legitur) tenue eſt præ multitudine. Hippocrates inſinuat & innuit conuulſionem Epilepticam fieri affluxu illius tetri ſeri in ambitum cerebri, nec requiri ventriculorum impedimentum.

At omnes fatentur non oriri affectionem eam citra noxam ventriculorum. Et Hippocrates vocat, humorem repere
Ad Aph. 51. lib. 7. in corpus cerebri. Et apud Gal. duplex eſt inane in cerebro; vnum intùs, aliud foris. Illud in ventriculis, hoc in ambitu fortè ea opinio non caret patronis quæ tuetur in vetere cerebri vitio (vt in reliquo corpore hominum valetudinariorum quorum ventres pleni ſunt ſero) eſſe tabum, ſerum, aquam,
Lib de ſacro morbo. ἱδρῶτα vt vocat Hippocr. ſiue in eo gignatur, ſeu liqueſcente cerebro ſit colliquamentum quoddam quod vellicans neruos conuulſionem affert. Cur non idem in cerebro contingat quod & in cætero corpore inſit quidam ſudor teter, putris reſudans è cerebrò vt reliqui ſudores qui à Theophr. definiuntur per σύντηξιν. Sudor enim eſt σύντηξίς τις. Et in eo libro ait à pituita cerebrum exedi. Si pituita vitiat dentem,
„ cur non & cerebrum? Hinc Plin. Dentes igne indomiti tabe pituitæ cauantur Quoniam diſputandi æſtus nos abripit, dicamus de ſternutamento quod eſt Epilepſiæ affine. Inde eliciemus id quod morbum ſacrum committit eſſe quid flatulentum, acre, malignum. Galenus cauſam & efficientem &
„ materialem ſternutamenti inquirens, ait, Spiritus cauſa eſt vel
„ ab infimis partibus, vel ab ipſo capite. Non quiuis humor cauſa
„ eſt ſternutamenti, ſed ij ſoli ſternutant quibus à capite humiditas

tas aut est mordax, aut in flatum versa. Si quid acre naribus imponitur, homo sternuit. Et quod non quiuis humor sternuere facit, patet, sæpè enim multum cerebrum plenum est, non tamen sternuit homo. Quia duplex est humiditas, vna simplex, innocens, fatua, ἄποιος, altera per colliquationem vt cum à sole aut vino calet. Subinde homo sternutat quia is humor aculei quid habet. Plato ait phlegma non esse molestum nisi in πομφόλυγας versum fuerit, id est, in bullas & flatulentum quid. Et id genus flatus solicitat cerebrum. Et idem Gal. Distinguit crudum succum à pituita. Ille crassitiem habet, hæc humiditatem potius cum natura flatulenta. *in Timæo.* *1. de alimen. c. 1.*

Vnum restat quod negotium dat: sternutamentum à capite leuat & iuuat: an humor tenuis, & an crassus, an coctus, an incoctus. Galenus vult sternutamentum esse boni ominis & salutare (nam aliud est malum vt signum & vt causa) humore attenuato & rarefacto, à calore autem rarefacto. Nam rarefactio fit à calore natiuo vbere, quo imbecillo congeritur, & non discutitur materia. Vnde vulgò è Xenodochiis iubent ægros exire cum primum sternutant, quod bono id fiat omine, & quod in limine sint sanitatis, quasi victore calore naturali materia sit cocta & mitificata. Mirari subit cur Galen. Dicat in bono sternutamento humorem rarefieri. Contra enim fieri videtur. Nam initio sternutamentorum materia est tenuis & liquida, acris, idque initio morbi: sub finem morbi salutari sternutamento materia est spissa, crassa, glutinosa, linteis adhærens. In coryza idem fit. Nam initio coryzæ materia est tenuis acris, exurens, Ego non tenuis vt placet Gal. & tandem retusa ac mitificata acrimonia, humore non rarefacto, sed crassiore reddito coryza cessat. Humor vt verè coquatur requirit mixtionem, temperationem quæ facit vt humor non sit ἄκρητος, & concoctionem quandam. Quid ergo opus rarefactione in materia sternutamenti, cum ipsa tenuitas officiat. Initio morborum ῥευματικῶν frequentius sternutatur & inutilius, & nil nisi ichor deurens excernitur. Id quod symptomaticum est. In fine morborum materia fit crassa, temperata, retusa, mansueta, minùs tunc sternutatur, & tamen remanet aliquid acriusculum quod pungit & stimulat. Hinc sternutamentum est motus inuoluntarius partim à morbo, partim à natura ex- *Hippocr. lib. de vetere medicina.*

citatus. In morbo caduco idem fieri creditur, vt materia ſit tenuis, ἄπεπτος, pungens, acris, prouocétque naturam ad excutiendum. Idem materia rigoris facit. Idem materia quæ cæteras à morbo ſacro conuulſiones facit: ſic in morbo ſacro, & ſternutamento requiritur craſſefactio quædam humoris vt natura ſit victrix. Nam coquendo natura intendit humorem reddere craſſiorem, æqualiorem, mitiorem. Sic coctio fit incraſſando vt conſtans eſt omnium aſſertio. Tamen Hipp. ait per putredinem
Lib. de carnibus. omnia craſſeſcere, imo aquam ipſam. Magna hîc quæſtio eſt. Dicunt Auicennam ſtatuere coctionem, nec incraſſando nec attenuando fieri, ſed ad æqualitatem quandam, vt ad iuſtitiam reducendo ſeductis rebus alterius generis. Modo autem generaliore coctio dicitur eſſe in humoribus, dum craſſa tenuantur, tenuia incraſſantur, lenta inciduntur, putria in pus vertuntur, & natura victrix dicitur ſignificante coctione reductionem ad mediocre temperamentum. Si in morbo ſacro tenuis & acris materia eſt quorſum angelica & pœonia cum requiratur potius coctio & incraſſatio humoris? Quod
Apho. 5. lib. 7. Epilepſiam & ſternuntamentum creat natura flatulenta patet ex Galeno. Qui ſani repentè caput dolent, &c. Nam ſubitus dolor à natura eſt flatulenta, ſtertor à craſſà materia vel in cerebrum lata, vel in eo mota, κατὰ τὴν μετάῤῥυσιν. Si lentus & frigidus foret humor, potius ſtuporem afferret, vt in attonito morbo videmus. Vnde Galen. Cerebro patiente, &
Com. ad partic. 20 lib. 1 Prorrh. in calido affectu non quieſcit, at frigidi eſt immobilia tardáque reddere ea in quibus ineſt. Si pituita eſt frigida, qui punctiones, ſtimuli & motus conuulſiui? Ergo & flatus malignus, & materia quædam pungens requiritur. Vnde Hipp.
Lib. de flatibus. Flatus ſanguini miſcetur, & fit conuulſio Epileptica. At duabus de cauſis flatus excitatur, in frigida natura, ſi non eſt ſatis caloris ad mouendum flatum, cerebri calfactio (agimus enim de effectibus flatuum in cerebro) in calidiore natura cum tota flatuum materia diſcutitur, ſi humor ſuperfluat cui calor cerebri impar ſit ad coquendum. Tunc ventres cerebri facilè flatu replentur. Sic calor & humor in cerebro ſternutamenta tum mouent. Aër à pulmone elatus compreſſo confertim thorace, item & acre admotum nari ſternuere facit. Ideo dicimus affines affectus Epilepſiam, ſternutamentum & vertiginem: vi caloris humor tenuatur in cerebro con-

tentus qui copia obruebat. Idem de Vertigine. Hæc mediam naturam tenet inter periculoſas affectiones & non periculoſas. Calor natiuus conatur humorem ſoluere, ſed tenuare, & per meatus inſenſibiles excernere nequit. Cum languet omnino, non nititur ſoluere. Sic vertigo fit languente calore natiuo, ſed non ſummè languente ex opinione Galeni. *4. Acut. part. 42.* Quod ad coctionem & attenuationem pertinet, dicimus aliud ὠμὸν crudum, aliud ἄπεπτον. Coctum debere eſſe craſſius, incoctum verò tenuius. Apoplexia fit potius à craſſo & crudo ſucco, Epilepſia à tenui, incocto & pungente. Crudum craſſum attenuatur coctione, quia τὸ ἑτερογενὲς excernitur, & dum ad æqualitatem reducitur tenuius redditur ad ſenſum, ſed æqualius eſt in ſe, propterea craſſus eſt vnitis ſimilibus partibus, & diſſimilibus excretis. Quod opus eſt caloris ſegregantis & vnientis. Sic aliud eſt craſſum per coctionem, aliud craſſum per cruditatem. In ſternutamento initio humor & tenuis eſſe poteſt & crudus, qui tandem maturus craſſeſcit, & ſalutare tandem ſternutamentum facit: Poteſt & craſſus eſſe initio, vt pituita ſalſa aut acida, quæ temperatur, coquitur, mitificatur. Et in coryza, & malignis deſtillationibus, & in catarrho liquante, & qui ζυντηκτικὸς dicitur, vulgò *la Coqueluche*, non ſolùm fit obſtructio in meatu narium laborantium coryza, ſed intemperies accidit ſpiritui ventriculorum cerebri, & ipſi cerebro, vt ab obſtructione interna naſci ſolet. Vnde qui efflatur ſpiritus in vera & maligna coryza, igneus ſentitur, & ſenſus frigoris ob pituitam, denique inæqualitas caloris & frigoris. Quæ miteſcunt omnia per coctionem. Temperatio humoris acris, ſpecies coctionis eſt, attenuatio craſſioris materiæ, & ad æqualitatem reductio, & incraſſatio vera ſemotis iis quæ ſunt ἑτερογενῆ, coctio quoque eſt. Vt ad rem redeamus & diſputationis filum reſumamus. Dicebamus non eſſe veriſimile tantulum humorem viribus potentem ita obſtruere poſſe ventriculos cerebri. Idem & de vertigine iudicium. Venenatus & crudus vapor qui palpitationem in corde excitat, in cerebrum elatus, & animales ſpiritus perturbans ſine oppletione tetræ vertiginis autor eſſe poteſt. Eo mitificato, cocto, diſcuſſo moleſtæ circumactionis ſenſus deſinit. Theophraſtus non attingit vertiginem per affectionem cerebri, ſed eam quæ à ſpiritu alieno elato qui currentem ſpiritum animalem & ordinatum interuer-

tit. Intereſt autem vnde malum, ne temeraria ſit medicatio. Non omne à viſceribus malum eſt. Et fortè non recipiendus hic eſt Hippocratis textus; Quæcumque in capite ſunt affectiones ex ſtomacho proueniunt, vt vomicæ, ſtrumæ, dentium dolores, tonſillæ, anginæ, ſuffocationes, &c. Contra libro alio caput omnium morborum penè fontem inſtituit. Sed hæc ſunt alius loci & temporis. Vertigo aut à flatu, aut ab humore eſt. Aut à capite & in capite, aut à viſceribus. A cerebro, à particulari repletione, ab intemperie inæquali, à cacochymia: aut à vitio ipſius cerebri (id quod in ſenibus fit, aut iis qui melancholia cerebri ſeu capitis laborarunt, aut qui magno mœrore, aut ſtudiis literarum aut curis confecti ſunt) vt in capite ſit cachexia quædam, & διάθεσις quædam hectica ipſi cerebro inuſta impreſſáque quæ elui & tolli non poteſt. Ea maximè vertigo ſequitur veteres cephalalgias, aut hemicranias febris non eſt. De ea extat edictum Hippocr. Quibus ſunt Cephalalgiæ & Echus ſiue ſoni varietas, ſine febre, & vnà tenebricoſa vertigo incidit, vocis tarditas, manuúmque ſtupor, eos aut Apoplecticos, aut Epilepticos fore expecta: Id eſt, quæ vertigines à vetere vitio ſunt cerebri; ferè Apoplexiam, Epilepſiam, aut ſyderationem capitis minantur. Eam non attigit Theophraſtus vt in Medicorum ſtadiis & ſtudiis non verſatus. Aut ſi cognouit, quoniam exactius Medicorum requirit iudicium & curam, aut quia immedicabilis eſt, dedita opera prætermiſit. Nunc Theophraſti verba audiamus.

Libro de ſtruct. hominis qui liber fortè nō eſt Hipp.

De locis in hom.

Gal. in Prorrh partic.

In Coac.

ΟΙ ἴλιγγοι γίνονται, ὅταν ἢ πνεῦμα ἀλλότριον περὶ τὴν κεφαλὴν ἔλθῃ, ἢ ὑγρότης περιττωματική, ἢ ἀπὸ τῆς τροφῆς ἐνίας, οἷον ἢ τοῦ οἴνου, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς χυλοῦ, ἢ, τρίτον, ὅταν κινῇ τις κύκλῳ τὴν κεφαλήν. ὁ γὰρ τόπος ὁ περὶ τὸν ἐγκέφαλον φύσει μὲν ὑγρός ἐστιν. ὅταν δ' ἔλθῃ τι πνεῦμα ἀλλότριον, βιάζεται διαδυόμενον, καὶ περὶ τὰς φλέβας ὠθεῖ κύκλῳ τὸ ὑπάρχον ὑγρόν. ὥστε τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐάν τις περιαιρέσει κύκλῳ κινῇ τὴν κεφαλήν. οὐθὲν γὰρ διαφέρει ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν εἶναι τὸ κινοῦν, οὔσης οἷον δίνης τινὸς τῆς φορᾶς τοῦ ὑγροῦ, μὴ συνεχοῦς ὁμοίως. ἀλλ' ἐν τῇ κινήσει τοῦ μὲν ὑστεροῦντος, τοῦ δὲ προτεροῦντος, τὸ ὑφιστάμενον ἀντικροῦον ἵστησι. τὸ δ' ἱστάμενον διὰ τὸ μὴ ἰσορροπεῖν ὁμοίως αὐτῇ, ᾗ ἂν ῥέπῃ ταύτῃ φέρεται, καὶ τὸν ἴλιγγον ποιεῖ.

καὶ καταβάλλει πολλάκις. αἴτιον δὲ, τοῦ μὴ δύνασθαι τὰ ὑγρὰ ῥαδίως στρέφεσθαι, καὶ κινεῖσθαι διὰ τὴν λεχθεῖσαν αἰτίαν, ὅτι οὐ συνεχῆ. παραπλήσιον γὰρ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐν τοῖς ᾠοῖς τοῖς ὠμοῖς. οὐ τα γὰρ ταῦτα δύναται κινεῖσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα σφάλλεσθαι, τὰ δ' ἑφθὰ δύναται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ σφάλλον ὑφιστάμενον, ἑνὸς ὄντος καὶ συνεχοῦς. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι σχεδὸν αὗται, καὶ τοιαῦται τοῦ πάθους.

VErtigo naſcitur, quum vel alienus ſpiritus in caput aſcen- 1.
derit, vel humor excrementitius, ſiue is alicuius alimenti propria vi, vt vini, ſiue alterius cuiuſdam ſucci vitio genitus fuerit, vel etiam, quod tertium eſt, quum caput quiſpiam in gyrum circumegerit. Capitis enim locus naturâ ſuâ humidus 2.
eſt. Quum autem alienus quidam ſpiritus eò peruenerit, per venas permeans vim infert, humorémque qui in iis continetur, torquendo, conuertendóque, variè exagitat. Quare idem omnino fit, atque cum aliquis de induſtria caput in orbem circumducit. Nihil enim intereſt, an motu cieatur interno an verò externo: cum inſtar vorticis cuiuſdam humoris motio rata & conſtanti continuatione careat. Verùm cùm in omni motu 3.
aliquid poſtremum ſit, aliquid etiam primum, id quod ſubſiſtit, dum alterum repellit, eius motum ſiſtit: quod verò ſiſtitur, quia parem progreßionem non habet, quamcumque viam nactum fuerit per eam defertur, atque tum vertiginem inducit, ſæpè etiam in terram deiicit. Hoc autem ideò fit, quòd quæ humida ſunt facilè conuerti & inflecti nequeunt, ob eam cau- 4.
ſam quæ adducta eſt: nempè quòd cohærente & continuata natura carent. Etenim tale quiddam iis contingit quod ouis crudis. Non enim conuerti poſſunt, quia fuſum humorem 5.
habent: cocta vero poſſunt, quia id quod ſubſiſtit, Græcè ὑφιστάμενον, *vagum & errantem motum non habet, vnito iam & continuo humore. Sunt igitur fortaſſe tot & tales huius affectus cauſæ.*

COMMENTARIVS.

IS non ſum qui ex aliorum incommodis mea mihi compa-rem commoda: & mihi laudem quæram aliorum detrimen-to. Id ad peſſimum & væcors hominum genus pertinere ait Charinus adoleſcens apud Comicum. Agnoſco Grangerium fidelem interpretem, agnoſco & conciſum breuémque Scholiaſten. Is ſua laude fraudandus non eſt. Huic fortè vt inſtauratori non minor laus debetur, quàm primo parenti Theophraſto. Perierat expoſititius hic fœtulus ſemilacer & mutilus, ni ille ſubueniſſet manúmque ſuppoſuiſſet. Lacunas multas repleuit, & quaſi in vetere ædificio lapſabundo & caduco ruinas reformauit. Id operam ſum daturus vt acceſſione mei laboris ad interpretis & Scholiaſtæ primos labores, commune quid reſultet quod authori vtrique, & mihi laudi ducatur, & pariter Rempub. iuuet & ſoletur.

Terent. in Andria.

Quæri meritò hîc poteſt quî fiat vt vapor à vino, aut humor alienus vertiginem moueat, cum multifariam cerebrum incaleſcat ac refrigeſcat nullo tali oborto ſymptomate. Sed quod admiſtio rei alienæ, aut cerebri humectatio & refrigeratio magni momenti ſit (cum mens & hominis ratio in bona temperie eius conſiſtat) inde patet quod vapore alimenti ſtatim animans indormiſcat, & quaſi ligatis ſenſibus relangueat. Imò mortis adeſt imago, peregrinæ opiniones oriuntur: denique hominis prudentia mutatur, & quaſi percellitur. Nec mirum ſi facilè aliquando vertigo contingat. Quòd in alia parte corporis ne naturam quidem moueret aut iritaret, idem in cerebro & membranis eius terrificum quid affert. Sed quis, qualis vapor aut quomodo afficiat non facile eſt aſſequi: vt enim cerebro non quouis modo aut pleno, aut humectato, calefacto aut refrigerato ſternutatio contingit (alioqui ſternutamenti non eſſet finis) vt antè dictum eſt, ſed ſi humor aut in flatum verſus ſit, aut acrimoniæ ſit particeps, ſic non à quouis humore aut vapore, aut quomodo libet ſit vertigo. Idem iam de Epilepſia eſt dictum. Credibile eſt non repetendam cauſam à craſſo, frigidóque humore, at potius à tenui, maligno, & à tabo quodam in cerebro ge-

Horum demonſtratio ex lib. Hipp. de inſomniis.

Galeni hæc opinio eſt.

nito. Declarat facilis ſolutio. Declarat curatio. Nam Epilepticis cauteria adhibentur capiti. An educitur iſta materia lenta & craſſa? Teter vapor. Serum putre illac effluit, aut malignus quidam ſpiritus. Præterea conſideranda eſt ratio ipſius ſubiecti. Sæpè enim in eo cerebrò eſt διάϑεσις author reducis paroxyſmi. Id enim paſſim Gal. docet. Hæc imprimitur membranis & ipſi cerebro. Quò pertinet Aëtij locus ex Archigene; multi aſſiduo vſu hieræ Archigenis Epileptici & melancholici curati ſunt, cum nullam excreuiſſent bilem, ſed malos habitus membranarum cerebri exterendo. Ideo parua quantitate dabatur hiera, vt non tam manifeſta euacuatione conferret, quàm τὴν διάθεσιν tollendo. Subdit Aëtius; Melancholici non tam dicendi ſunt qui bilem atram excernunt, quàm qui in partibus ſolidis habent eam conſtitutionem.

Lib. 4. Aphor. Quibus rigores, &c.

Serm. 2. tetrabili 1.

TEXTVS.

Cum vel alienus ſpiritus, &c. I.

GAlenus aliàs alienum ſpiritum ad vertiginem, aliàs humorem requirit. Vertigo fit (ait) mota humiditate cum craſſo & vaporoſo ſpiritu. Ac ſi craſſus & nebuloſus ſpiritus non ſufficiat. Alio loco, vertiginem facit motus inordinatus vaporoſi ſpiritus qui in partibus circum cerebrum fit. Græcè ἐν τοῖς χωρίοις κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. Sæpè in ventriculo colliguntur ſuperflua vnde in cerebrum ἀναθυμιάσεις efferuntur in caput, hinc vertiginis occaſio. Illo loco Galenus agnoſcit, τὸ πνεῦμα ἀλμῶδες, non τὸ ὑγρὸν, & tamen loquitur de vertigine ſenum in quibus, ſi aliàs, excrementa multa colliguntur. Sunt enim parte ſolida ſicci, excrementis humidi. Vnde paulò poſt quæritur. Cum ſenum cerebrum ſit ſiccius quî fiant vertiginoſi? Siccitas enim vertiginem impedit duplicem ſtatuimus vertiginem vnam per propriam affectionem cerebri, hæc deterior eſt, tenebricoſa ferè, & præcurſor Epilepſiæ, aut Apoplexiæ. Theophraſt. addit diſiunctionem ἢ, vel humor περιττωματικὸς, vel Spiritus. Galen. iungit ſpiritum cum humore vt dictum eſt. At ſpiritus eſt tenebroſus

Comm.

Com. ad Aph. 17. lib. 6.

& vapor qui comitem habet humiditatem. Apud Gale. nomen ἴλιγγος sumitur & pro ea vertigine in qua sola est spirituum turbatio & anomalus motus, & pro ea in qua tenebræ obuersantur. De posteriore agit præsertim Gal. vt de deteriore, & sub qua fortè simplex facilè comprehendi & intelligi queat. Idem fuit fortè Theophrasti institutum. Vt summatim dicam causarum vertiginis aliæ sunt procatarcticæ, aliæ antecedentes, sunt & coniunctæ, vt in aliis morbis. Inter autem procatarcticas numerantur circumactus, rotationes, solis æstus, casus, ictus, insolatio: Denique quicquid spiritus aut humores calfacit aut exagitat, idipsum potest vertiginem inducere: Antecedentes à Theophrasto numerantur. Et pro coniuncta præcipuáque vertiginis causa debet facultati imaginatrici similis species repræsentari iis quæ foris apparent, crapulæ, cruditas, vinum aut immodicum, aut vitiosum. Et id de externis: vt motus inordinatus ipsius spiritus animalis hyparxin constituit vertiginis. Alienus enim spiritus, vel humor vim affert spiritui proprium motum cursumque currenti. Vnde inæqualitas est in motu, hinc vera nascitur vertigo. Causa coniuncta vel est in cerebro vt inæqualis intemperies, vel in latente viscerum vitio.

Galen. tertio loc. aff.

TEXTVS.

2. *Capitis locus natura humidus est.*

Comm. FVndamentum hîc maximum est quod corpus cerebri humidum sit. Miror cur author non dicat absolutè (cum tamen id pronuntiandum esset) cerebrum esse humidum, sed τ̀ τόπον περὶ τ̀ ἐγκέφαλον ὑγρὸν εἶναι. Nam locus circa cerebrum siccus & frigidus est, sunt enim ossa & membranæ quæ eum constituunt. Vertiginis autem facilitas ex humiditate cerebri pendet, vt postea dicetur. Cæterùm de cerebro, an sit humidum, & cur ita sit (nec abs re Natura ita fabrefecit & finxit) ex Hippocrate deriuare oportet. Primò in Epistolis & libro de Carnibus, exprimit cerebri σύστασιν, cuius maximè ratio habenda est. Cerebrum sedes est & metropolis frigidi & glutinosi. Quod calescit primum omnium cum diffunditur pingue fit. Et cerebrum quia minimum pinguedinis, pluri-

Lib. de Carnibus.

plurimum glutinosi habet à calido exuri nequit, &c. Et Hippoc. Insanienti necesse est præ humiditate moueri, cum plus æquo humidius fuerit. Eo commoto nec visus, nec auditus quiescit, sed alia atque alia audit & videt. Fortè id dicit quoniam vulgo dicitur, in sicco prudentia residet. Et motus iste erroris causa est, quia quandiu cerebrum quiescit, homo sapit. Et ea cerebri humiditas hìc ab authore causa est cur homo vertiginosus fiat, nequeuntibus præ humore omnibus partibus cerebri commoueri & conuerti. Humiditas & glutinum quoddam in cerebro & commoda habet sua & incommoda. Vertiginis maxima causa ex eo pendet vt dictum ante, & plenius dicetur. Et cum à bile & pituita cerebrum afficiatur vt Hippocr. docet dum rationem reddit cur homines delirent, ipsúmque cerebrum humidum sit, perspiratu eget. Ideo natura suturas affinxit, & ossa perspirantia dedit: ea alioqui pars afficeretur & corrumperetur. Id quod Arist. in Problem. docet: dum quærit cur quibus rari dentes, breuioris sint vitæ: Quoniam os capitis densum est: & cerebrum imbecillius quia minùs perspirat, ideò faciliùs putrescit, vt pote sua natura humidum. Quæ non mouentur, & non exhalant facilè putrent. Mas diutius viuit quàm fœmina suturarum suarum beneficio. Et Hippocr. Caput & lien maximè patent morbis. Ægrotant & ab iis quæ natura insunt, & ab aliis humoribus, & ab externis. Caput supra situm est cauum ac rotundum, & humorem ex reliquo corpore apprehendit, corpus enim vapores omnis generis in caput remittit, & rursum caput relegat, cum non maneat in capite nisi ipsum doleat ait Hippoc. Maximè autem & facilè ægrotat quia corpus est simile glandulæ, album est & friabile more glandularum ait Hippoc.

In Epist. Idé lib. de sacro morbo. Quod an verum sit, vidēdum.

In Epist.

Proble 47. lib. 10.

4. de morbis. Hippocr. lib. de Gland.

Lib. de Gland.

TEXTVS.

Verum cum in omni motu, &c. 3.

EX ea demonstratione pendet vertiginis cognitio. Fit enim repercussus & repulsa vaporum aut flatuum alienorum sese cum naturalibus spiritibus & humoribus insinuare conantium, & locos & canales occupare contendentium. Hinc motus fit *Comm.*

internus, alienus tamen & repercutitur id quod subit tanquam alienum: Et cum repercutitur quia non habet quo se referat, non habet liberas ῥοπὰς καὶ περιόδους, quocumque potest se proripit. Sic modo extraordinario cerebri partibus & humoribus motis, periculosa & caduca vertigo oboritur. Constans motio abrumpitur, nec suam habet continuationem.

TEXTVS.

4. *Hoc autem ideo fit, &c.*

Comm. IAm diximus quantùm conferat humiditas cerebri tanquam τοῦ ἐπιδεκτικοῦ ad veram vertiginem. Et cum loquimur de humiditate, audimus & de naturali humiditate cerebri, & de humoribus ipsis. De eo tanquam subiecto, de his tanquam causa materiali. In corpus siccum non tam facilè cadit flexibilitas & conuersionis facultas. Corpus humidum fluit, & verti totum non potest, hinc vertiginis occasio. Fit enim διάστασις, & interruptio, quæ in corpore rigido & sicco non fit. Et paulò antè degustauimus tantùm labris extremis quæstionem de senibus. Hi vertiginosi fiunt. Et tamen cerebrum eorum passum est quandam ἀνάλωσιν per ætatis fluxum & flexum. Si partes sicciores & internæ & externæ, cur ita vertigine capiuntur. Id enim facit contra fundamentum quod est constitutum. In senibus partium solidarum quædam siccitas est, sed est excrementitia humiditas qua partes rigantur. Nec eo siccitatis venit senum cerebrum vt non molle sit. Idem fit quidem in senibus quod ante in ouibus fieri diximus. Eroditur cerebrum, liquatur, diffluit, dilabitur. Hinc seri putris collectio. Inde dolores, vertigines, & tusses cum serum putre à capite in asperam arteriam delabitur. Sic in senibus est ea putris pituita, calor natiuus infirmus. Caloris enim infirmitas ad vertigines facit. In senibus multa est cruditas. Et quod maximè notandum est, in eis est μαρασμός τις, & vasorum & meatuum σύμπτωσις conniuentia, collapsus, Hinc vertiginis & apoplexiæ opportunitas. (Galenus Comm. in Aphor. 31. lib. 3. docet & cur senes quidam sint vigiles, alij non. An sint sicci, an humidi: locus est vberrimus.) Vnde diximus ante duplicem esse obstructionem attenuatiuam (per

De senibus.

vaſorum conniuentiam) & oppilatiuam : verba quidem ſunt aſperiora, ſed efficaciora. Siue ſit vera obſtructio, ſiue per collapſum viarum vaſorúmque, & vertigo & apoplexia & epilepſia hinc naſcendi occaſionem nanciſcuntur. Maximè verò graues hi affectus vertigini ſuccedunt ei quæ per proprium affectum cerebri fieri ſolet. Præſertim ſi inueterarit. Diatheſis enim neſcio quæ in partem principem inducta eſt: Talem ad vertiginem non penetrauit Theophraſtus, ſed ad vulgarem tantùm. Sic & ea vertigo & morbus attonitus cerebri affectus proprius dicitur morbus attonitus affectus quidem circa voluntariam actionem, qualis in ſentiendi actione ſomnus profundus. Et in Epilepſia conuulſio eſt eiuſmodi qualis in ſentiendi functione vigilia præter naturam, vigilia & conuulſio ſunt vt motus vitioſi cerebri, ideóque partium ſigillatim omnium quatenus inſtrumenta ſunt animalia non naturalia. Et in ea vigilia non naturali cerebrum deprauatè agit quia intempeſtiuè facultatem transfundit ad ſenſoria externa nullam quietem impertiens. At apoplexia & ſomnus profundus ſunt actionum cerebri quædam quies & cohibitio coërcitióque. Et morbus aut in collo eſt, aut in ſpinali medulla, aut in crure, quia laborat neruus motum aut ſenſum parti transfundere conſuetus : Deinde addit Gal. Quæ verò cauſa ſit conuellendæ partis, non eſt facilè dicere. Hic immodicarum vigiliarum cauſam, vim & cum conuulſione conuenientiam ſpecta: has immoderatas vigilias cruditates cerebri, flatus, ac inde vertiginis occaſio conſequitur. Nam ſibilum, tinnitum, ſuffuſionem & peſſimum morbi genus vertiginem gignit. Niſi dicas cruditatem cerebri potius ſomni cauſam quàm vigiliarum. Et vertigo tam vigilibus quam ſomniculoſis contingit. Vt Epilepſia & acuto ſenſu præditos, & obtuſo corripit. Hæc prolixius paulò vt vertiginem pluris faciamus quàm fieri ſolet : cum in magnum diſcrimen nos coniicere ſoleat.

TEXTVS.

5. *Nam quiddam iis contingit quod ouis crudis, &c.*

Comm. COmparatio de ouo est satis concinna, & apta. Aristoteles ita; Oua cruda diuiso ac disperso humore, non vertuntur quia humor vnitur qui per motum dispergitur. Ideo post motum sedatur per quem humor modo ęquali quaquauersum se porrigit. Hac comparatione intelligitur vis sessionis & motus, non vt de conuersione oui agatur. Nam ouum crudum non benè vertitur, & homo crudus, id est aut vino aut cibo repletus, vertigine corripitur. Sed hæc non sic sunt audienda. Cæterùm seu spiritus crassus vel turbidus spectetur, siue humor instabilis, vt fiat vertigo magna est conturbatio & velut seditio, vt alia præcedant, alia sequantur, alia conuoluantur, alia remeent & reciprocentur, quia spiritus ætherei obscurantur, meatus offarciuntur, fluxus ac refluxus libérque motus spirituum impeditur, qui sunt æquales & ordinati ad ipsius animæ tanquam Reginæ ministerium iussáque exequenda. At natura nil extraordinarium & anomalum, ferre solet. Omnia suis momentis dispensat ac dispungit. Ideo initio dicitur author diræ vertiginis spiritus ἀλλότριος, aut humor. Et quodam loco in Vertigine Galen. ait τὸ ὑγρὸν μετὰ πνεύματος παχέως moueri, non autem dicit τὸ ὑγρὸν ἀπὸ τοῦ πνεύματος κινεῖσθαι. Alio loco ait motum inordinatum auctorem esse vertiginis. Non meminit humoris, sed spiritus solius.

φ' ὧν δὲ συμβαίνει γίνεσθαι τὰ καθ' ἕκαστα περὶ ὧν ἀποροῦσι, πρὸς ταῦτα ἀνάγειν πειρατέον. οἷον διότι κύκλῳ περιπατοῦντες ἰλιγγιῶσι. καὶ ἔτι μᾶλλον καὶ ὅσῳ ἂν ἐλάττω κύκλον θέωσι σφοδρότερον. καὶ ἐὰν μετὰ πολλῶν, ἢ μόνοι. καὶ ἐπ' ἀριστερὰ θέοντες, μᾶλλον ἢ ἐπὶ δεξιά. καὶ οἱ μακρότατοι δὲ μάλιστα. πάντων γὰρ τούτων, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἐν τοῖς ὕστερον εἰρημένοις ἀιτιᾶται. Εἴπερ γὰρ ὁ ἴλιγγος γίνεται ἐάν τις ἐν τῷ αὐτῷ στρέφῃ τὴν κεφαλὴν, δῆλον ὡς εἴ τις ἐγγὺς τούτου στρέφοιτο, τάχιστα ἂν καὶ μάλιστα τῶν λοιπῶν ἰλιγγιῴη· ἐγγυτάτω δὲ ὁ ἐν ἐλάττονι κύκλῳ στρέφων, καὶ ὅσῳ ἂν θᾶττον μᾶλλον.

διόπερ οἱ θέοντες τῶν περιπατούντων, καὶ οἱ ταχέως τῶν βραδέως. θέουσι γὰρ ἐγκεκλικότες πρὸς τὸ κέντρον, ὡς ὅταν καὶ εὐθὺ τὰ μήκη αὐτῶν ἐκπίπτῃ πρὸς μίαν κορυφὴν, συνάπτειν, καὶ γίνεσθαι κῶνον, βάσιν δ' εἶναι τὸν κύκλον. διὸ συμβαίνει καθάπερ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφειν τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅσῳ ἂν ἐλάττω κύκλων μᾶλλον, ὀξύτερος γὰρ ὁ κῶνος, καὶ ἐὰν θᾶττον πλεονάκις ἐν τούτῳ γίνεσθαι κατὰ τὸν ἴσον χρόνον, καὶ τοῖς μακροτέροις δὲ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγκλείουσιν. ἐγγυτέρω γὰρ ἔχει τὴν κεφαλὴν ὁ μείζων, τὴν τοῦ κώνου κορυφῆς. διὸ σχεδὸν ὥσπερ ἐν τῷ αὐτῷ συμβαίνει ἴσην ἔχοντα τὴν κεφαλήν. οὕτω δὲ μάλιστ' ὁ ἴλιγγος. καὶ οἱ ἐπ' ἀριστερὰ θέοντες τῶν ἐπὶ δεξιὰ μᾶλλον ἰλιγγιῶσι, ὅτι μᾶλλον ἴσως νεύουσι, καὶ ὀξυτέραν ποιοῦσι γωνίαν πρὸς τὸν κύκλον. ἐμβριθέστερα γὰρ ὄντα τὰ δεξιά, προσαποβιάζεται μᾶλλον αὐτοῖς διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀριστερῶν. καὶ ἐὰν μετὰ πολλῶν θέωσι μᾶλλον καὶ θᾶττον ἢ μόνοι. πρὸς γὰρ τῷ κύκλῳ περιφορᾷ καὶ ἡ ὄψις αὐτὴ προσβάλλουσα τοῖς θέουσι, καὶ συνεχὴς οὖσα, τῷ ἐγκεφάλῳ ποιεῖ τινα κίνησιν ἑτέραν καὶ ταραχήν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἔξω διαδίδοται καὶ πρὸς τὸ ἐντός ὥστε ἐπὶ καὶ ἑκάτερον ποιεῖ τὸν ἴλιγγον, οἷον ἥ τε κύκλῳ κίνησις τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ ὄψις συνεχῶς βλέπουσα τῷ κύκλῳ κινούμενον, ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον θᾶττον καὶ μᾶλλον γίνεσθαι τὸ πάθος.

VErùm à quibus ſingula quæ ſæpè in queſtionem vocan- 1.
tur fieri contingat, vt doceamus danda nobis eſt opera.
Eius generis ſunt hæc. Quid cauſę ſit cur qui ambulando in
orbem feruntur vertigine tententur: item cur eò magis quò mi- 2.
nor eſt orbis, & celeriore curſu voluuntur: preterea cur po-
tiùs qui cum multis circumaguntur quàm qui ſoli: & qui ad
ſiniſtram deflectunt magis quàm qui ad dextram: & qui diu-
tiſſimè, omnium maximè in vertiginem incurrunt. Harum
enim rerum, & reliquarum id genus, ſi quæ ſunt, cauſa in
iis quæ proximè ſequuntur explicanda proponitur. Si enim ver-
tigo inuadit ſi quis caput in orbem torquet, manifeſtum eſt
eum qui huius inſtar conuertitur inter cæteros celerrimè maxi-
méque vertigine tentari: proximè verò eum qui anguſtiore orbe
circumagitur, eóque magis, quò celeriùs. Propterea qui cur- 3.
runt, magis quàm qui ambulant in vertiginem incurrunt, itémq;

qui festinanter, magis quàm qui lentè. Currunt enim in centrum inclinantes: quia dum ipsorum longitudines rectà labuntur, in vnum apicem conueniunt, conúmque efficiunt, cuius basis est circulus. Quamobrem idem ipsum fit quod vbi caput circumagitur: præcipuè verò quò minor est orbis (conus enim acutus magis est) atque etiam quò celeriùs talis conuersio æquali temporis interuallo sæpiùs repetita fuerit: ídque quibus procerum magis est corpus, quò magis inclinantur. Qui enim procero magis est corpore, coni apicem capite propius attingit, adeóque fit vt caput illius cum huius altitudine æquetur. Sic autem vertigo maximè inducitur. Qui verò cursu magis sinistram petunt vertigine magis tentantur quàm qui dextram, quia magis fortasse nutant, atque angulum acutum magis describunt, dum in orbem torquentur. Cùm enim dextræ partes grauiores sint, magis vrgent, atque in interiorem partem magis propendent, ob sinistrarum infirmitatem. Quinetiam si cum multis cursu ferantur, promptiùs multò in vertiginem incidunt quàm si soli: quoniam corporis in orbem contorsio, aspectus etiam ipse in eos qui currunt coniectus, vnúsque ac continuus, in cerebro motum quendam alienum & tumultum excitat. Nam tum ab iis quæ intrò geruntur, tum ab iis quæ foris adueniunt dispergitur. Itaque quando vtrúmque vertiginem inducit, capitis nimirum circumactio, & aspectus in eos qui currunt continenter defixus, consentaneum est maximè ab vtróque hunc affectum creari.

COMMENTARIVS.

ANte de causis conuersionis ἀπὸ τ̃ ἔξωθεν, & ab internis partibus nunc περὶ ἐπιδεικτικῶ agit cum eo modo: aut illo affectum est. Et licet scopus sit authori agere de vertigine quæ fit per consensum (nec enim eam quæ proprio affectu cerebri contingit, quæque est medicæ contemplationis, complectitur) tamen hic ex vertigine quæ fit capite circum-acto ; docere vult omnes totius corporis in orbem conuersiones vertiginis autores esse. Et varias formas explicat à motu, à loco breui aut non, à motu in sinistram aut dextram, motu in orbem celeri, tardo à figura, à tempore. In tempore duæ sunt differentiæ diuturnitas & celeritas, quanquam celeritas ad motum potius refertur.

Miranda est prorsus diuinæ sapientiæ efficientia & vis inexplicabilis. Nam cum homo sit cœlestis, & natura os illi sublime dederit, tamen licet & ei caput sphæricam formam habeat, magnáque pars membrorum perfectæ rotunditatis venustate gloriari possit, motus sphęricus homini nocet. Ex septem differentiis motus, septimus sphæricus qui cæteris præcellit, & qui corporibus cœlestibus proprius est, solus homini non conuenit: grauem alioqui vertiginem apoplexiæ diræque mortis pręnuntiam incurret. Quæ hęc fatalis conditio, homo à cœlis ortus sphæricis, in mundo sphærico natus sphæricam dignitatem in capite & aliquot partibus formâ sortitus, motum eius sphæricum imitari non audebit? Casus alioqui præceps, cum nec audiat sæpè, nec videat & quasi extra se fit. Motus directi illi sunt innocentes, sphæricus, nocentissimus, maximè si caput (quod quasi corporis cœlum est) conuertatur. Et tamen licet motus oculorum ad cœlum vt ad originem hominis, sit vertiginis causa, id alia ratione intelligendum est. Defixio & contentio oculorum in rem obiectam, & eorumdem in profundum directio vertiginem inducit: sed id vbi immodicum est. At rotatio & circumactio omnium facillimè vertiginis autor est. Vnde & dirum nomen vertiginis sortem quandam in rebus humanis miseram

indicat. Vt rerum vertigo ſit miſera & tumultu plena conuerſio, cum omnia circumactu quodam & mixtione rerum ›eſſum dicuntur dari. Et iniquo Vertumnio homines nati dicuntur quorum cogitationes, & conſilia ſunt varia, inſtabilia, volucria vt ex iis nil reſultet & manet præter fucum & papos. Mirum tamen cur motus iſte orbicularis & vorticoſus, tam ſit & ominoſus & ſiniſter, & aliquid læuum ſignificans cum olim apud ſacra puluinaria deorum ſupplicationes & decernerentur & fierent, idque in orbem quod iſte motus orbicularis fauſtior videretur. Imo noſtra circularis vita dicebatur vt eius lubricum & inconſtantia ſignificaretur, & omnium rerum ad idem punctum conuerſio. Vt rem abſoluamus, Cerebrum & caput ſunt magni momenti. Ideo antiquitas voluit (id quod figmentis eius innotuit) homines velato capite incedere. Sic enim caput veneratione & religione aliqua obſeruabant, quod in eo eſſet arx & præſidium ipſius rationis, à quo & per tubos ſenſus & motus in cæteras partes deriuaretur. Immò natura (ſi modo in eo non tam cautæ matris quam incautæ nouercę vices agat, in ipſa fœtus formatione amplum, magnum, & ipſa proportione cęteris membris inæquale fabrefecit. Imò multum ſanguinis & ſpiritus & humoris mucoſi repoſuit ac reſeruauit tanquam in penu quodam, vt habeat quo ſe tueri poſſit, & vt aliundè non mendicet. Sed iſta ſupellex, iſta annona quam cerebrum tanquam arx firma & promus condus reſeruat, magna mercede & incommodo compenſatur. Nam infans ad lachrymas abiectus; greſſus impotens & vilis iacet, capite ſcilicet reliquum corpus prægrauante. Vnde huc pertinent duo loci notâ digni,
Proble. 106. li. 2 vnus Aphrodiſæi, alter ſummi Hippocratis. Ille quærit qui fiat vt cætera ab homine animantia ſtatim nata vſu pedum à natura conceſſo progrediantur, homini id boni natura inuidit: Quoniam (ait) bruta calorem natiuum omni ex parte, & in omnem partem parem diffuſum habent, plus caloris in capite homines habent: itáque non ante eriguntur & ambulant, quàm æqualiter in omnes corporis partes calor diffundatur. Niſi quis dicat, ſi plus caloris in capite, calor autem ad motum faciat quia corpus mobilius reddit, homo priùs incedere debet quam belluæ. Craſſius eſt caput collatum cum reliquo corpore, calidius (ita videtur Alexand. Aphrod.)

Eſt etiam multus mucus & crudus humor quo calor hebeſcit, & hoc modo quaſi obruitur.

Alter ex Hippocrate locus cuius intelligentia ad tractatum de vertigine conferet. Ita Hippocrates : Corpus pueri in vtero matris repurgatur. Cerebrum, vt & cæteræ partes efflorescit & purgatur. Id fit vel intra, vel ſuprà vel infrà modum : ſi probè ac moderatè purgetur, nec plus nec minùs defluat, huic fœtui caput valdè ſanum eſt. Si amplior colliquatio (ἀπάτηξις) à toto corpore fuerit, creſcens fœtus morboſum caput habebit, & ſonitu plenum, nec ſolem, nec frigus tolerabit : Si purgatio non contingat, ſed in cerebro ſpiſſetur & cogatur, fœtus pituitoſus erit imo ſi pueris erumpunt vlcera, in capite, aut auribus, aut reliquo corpore, ij ſani degunt. Alio autem loco motus iſtos ad numerum quendam quadragenarium in vtero referri vult. Vnde ita ait ; Quadragenarij primùm in fœtibus indicant. Qui primos dies quadraginta egerit, effugerit quoque aborſum. Nam ſi aliàs, in primo quadragenario aborſus fiunt. Alius eſt quadragenarius in quo circa menſem octauum fœtus ægrotant. Tertius eſt in quo ſi naſcuntur pueri, affliguntur, ſi eos effugerint & exegerint, robuſti ſunt ac ſapientes. Nam & ſplendores facilè vident, ſtrepitum audiunt, quod antè facere non potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus (Græcè ἐπίδοσιν, aliquid aliud ſonat quàm incrementum.) tum iuxta alia, tum circa ſapientiam. Maximè verò quod vix rideant prius quam quadraginta dies tranſierint. Nam puerorum αἱ δυνάμεις ἀμβλυώνονται ἐν μύξεσιν : lego, ἐν μύξαις : hebetantur facultates in mucis, id eſt, in pituitis quibus ſcatet corpus, & caput maximè puerorum recens in lucem editorum. Deinde addit, καὶ ὁ θάνατος διὰ μοῖραν ἔλαχεν, Mors fato quodam eis & ſorte contingit. Quæcumque etiam orta ſunt naturales quaſdam conuerſiones & mutationes certis ſtatiſque temporibus ſortiuntur. Eſt autem obſeruatione dignum in nouem menſibus octo quadragenos conſiderari. Sextus quadragenarius cadit in octauum menſem, in nonum ſeptimus, & incipit octauus quadragenarius. Octo completi quadragenarij ſuperant nouem, menſes. Vnde eodem libro de ſeptimeſtri partu vocat natos in ſeptimo quadragenario decimeſtres. De motu orbiculari dictum eſt cur tantoperè offi-

Lib. de ſacro morb.

Libro de octimeſtri partu.

ciat homini cum ad formam circuli quasi sit effectus & formatus. Calor disputationis incendit nos, & plura, quàm institutum fuerat, dicta sunt, sed non omnino negligenda.

TEXTVS.

3. *Ideo qui currunt, &c. currunt in centrum inclinantes, &c.*

COMMENTARIVS.

KENTPON, centrum, Conus, vmbilicus, punctum synonyma sunt. Ac paulò post dicetur de diuisione motus spiritus in rebus leuibus ac grauibus, id quod ad vertiginem inducendam apprimè facit. Graue in medium tendit, leuia ambitum petunt: & ob eam desertionem tumultus excitatur. Nunc de iis qui currunt, & qui festinanter currunt cur facilè vertiginosi fiant, explicat. Ratio in textu aperta, & in Commentario apertio est. Transit enim à capite ad totum corpus: vt exemplo capitis, cuius conuersio statim vertiginem inducit, de cætero corpore determinet.

4. TEXTVS.

Cum enim dextræ partibus grauiores sint, &c.

COMMENTARIVS.

QVæstio esse potest an dextræ partes sint grauiores & ponderosiores. Hinc enim elicitur probatio cur qui cursu in sinistram potiùs partem vergunt, vertiginem potiùs sentiant quàm qui in dextram. Illud notum ex Hippocrate; „ Corpora quæ exercentur & partes, magis sunt sanæ, faciliùs „ crescunt & senium facilius ferunt. Vnde Celsus, Corpora „ quæ exercentur facilius curantur. Eiusmodi sunt partes dextræ: præsertim de dextris hominibus, non de his qui sola sinistra vtuntur. At maxima pars hominum dextera est. Ex Hippocratis sententia dextræ partes sunt calidiores, efficaciores, sinistræ sunt frigidiores, ideo ponderosiores. Et in Lib. 3. libris de morbis cum de sectione purulentorum agit Hippoc.

ait, Optandum esse vt pus sit potiùs sinistrà quàm dextrà parte. Morbi partium dextrarum sunt fortiores quam sinistrarum. Ac si dicat Hippocr. Cum fortiores sint dextræ partes non tam facilè de sanitatis præsidio repelluntur quàm sinistræ: ideo cum semel laborant, morbos fortiores experiuntur. Item Hippoc. Magnam vim in corpore habet mamma dextra, oculus dexter. Dextra sunt calidiora, vegetiora, agiliora: sinistra inualida, imbecilla. Vnde etiam nomen Sinistri aliquid ominosum significat & sinistrum. Sic Theophrastus debuit dicere partes dextras esse fortiores, sed non grauiores. Id quod validum est vrget, trahit & rapit secum imbecillum. Nec prætereundum id quod Aristoteles scribit de partibus dextris: Reddit rationem cur faciliùs somnus obrepat accubitu in dextrum latus, quàm in sinistrum. Somnus, ait, est priuatio quædam motus, & necesse est partes eas quiescere quarum moueri interest. Sunt autem dextræ, cum earum maximè sit motus. Et cum decumbimus in dextras, initium resurgendi quasi detinetur ac obligatur. Plinius verò ait frequentiora esse insomnia Vere & Autumno, & supino magis decubitu. Et cibi celerius coquuntur, dextri lateris incubitu, difficilius in supinis. Plura eò loci vide.

2. Epid. *Probl. 1 lib. 6.* *Plin c. 4. lib. 28.*

TEXTVS.

Quin & si cum multis cursu ferantur, faciliùs vertigine capiuntur. 5.

COMMENTARIVS.

QVI cum aliis currunt, & circum-aguntur, per se vertiginosi fiunt, & ob obiectum aliorum, quorum, dum conuertuntur, species nostros oculos afficit; & inde ad imaginandi facultatem transfunditur. Tamen obiiciet quis. Cum aliquis solus circumagitur minor est circulus quam cum aliis vertitur, orbis enim maior est. Ergo cum solus agitatur, facilius vertigine capietur. Respondendum. Si quis solus conuoluitur & agitatur, se quàm breuissimè versat, facilè fiet vertiginosus, per adductam paulò antè rationem de minore circulo: sed si cum cum sit solus se dilatat & circum-actum

extendit, à vertigine vacuus erit. Accedit quòd qui cum aliis circum-agitur facilè præ aſpectu aliorum conuerſorum, afficitur. Id paulò poſt illuſtrabit exemplo nauigiorum agitatorum.

ΤΙ δὲ διὰ τὴν τῆς ὄψεως κίνησιν ἰλιγγιᾶν συμβαίνει, φανερὸν ἐκ πολλῶν. ὅτε γὰρ πλέοντες θᾶττον καὶ μᾶλλον ἰλιγγιῶσιν, ὅταν ἐμβλέπωσι τοῖς κύμασι, καὶ τῇ τῶν ὅλων ἄστρων κινήσει. διὸ καὶ ἐγκαλύπτονται τοῦτ' εὐλαβούμενοι, καὶ οἱ τὰς αἰώρας, καὶ τοὺς τροχοὺς θεωροῦντες, καὶ συμπεριφέροντες τὴν ὄψιν, ταχὺ σκοδινῶνται. συμβαίνει γὰρ κινουμένην κύκλῳ τὴν ὄψιν κινεῖν τὰ ἐντὸς, καὶ ταράττει ἀνωμάλως. ἰλιγγιῶσι δὲ καὶ οἱ τὰ ὑψηλὰ, καὶ τὰ μεγάλα, καὶ ἀπότομα ἀποβλέποντες, διὰ τὸ συμβαίνειν μακρὰν ἀποτεινομένην σείεσθαι καὶ κραδαίνεσθαι τὴν ὄψιν, σειομένην δ' οὕτως, καὶ κινουμένην ταράττειν καὶ κινεῖν τὰ ἐντός. ἀναβλέπουσι δὲ οὐ συμβαίνει τοῦτο, διὰ τὸ μὴ ἀποτείνειν μακρὰν, ἀλλ' ἀποτέμνεσθαι ἐν τῷ φωτί. γίνεται δ' ἴλιγγος καὶ ὅταν εἰς τοῦτο βλέπωσι συνεχῶς, καὶ ἐπατενίζωσι. διὸ καὶ ἐπαπορεῖται διὰ τί ποτε κινουμένης κύκλῳ τῆς ὄψεως, καὶ ἠρεμούσης, συμβαίνει τὸ αὐτὸ πάθος. ἄτοπον γὰρ τὸ αὐτὸ ὑπὸ τῶν ἐναντίων. αἴτιον δὲ τοῦ μὲν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἰρημένον, τοῦ δ' ἐν τῇ ἐπιστάσει, καὶ τὸ ἀτενισμῷ, διότι τὰ ἐν τῷ κινεῖσθαι σωζόμενα ἡ στάσις διΐστησι, καὶ ἡ στάσις τῆς ὄψεως, διάστασις ἑνὸς μορίου, τἄλλα τὰ συνεχῆ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διΐσταται. διϊστάμενα δὲ καὶ χωριζόμενα τὰ βαρέα, καταβαρύνει, καὶ ποιεῖ τὸν ἴλιγγον. τὰ γὰρ πεφυκότα κινεῖσθαι τὴν δὲ τὴν κίνησιν, ἄλλως τε καὶ συμμένει διὰ ταύτην, εἰ δὲ μὴ καθάπερ Ἡράκλειτος φησί, καὶ ὁ κυκεὼν, διΐσταται κινούμενα. εἴη δ' ἂν καὶ τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀποδιδόναι. διΐσταται γὰρ ἡ δίνη. τὰ δὲ βαρέα καὶ κοῦφα δέον ἅμα εἶναι, τὰ μὲν εἰς μέσον ἄγοντα, τὰ δ' εἰς τὸ ἔσχατον. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ κύπτειν ἰλίγγους διὰ τοῦτο. χωρίζεται γὰρ τὰ βαρέα, καὶ ἐλαφρὰ, τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω. δεῖ δ' ἅμα εἶναι, καθάπερ ἐλέχθη.

ACcidere autem ob aſpectus motionem vt omnia circumferri videantur, ex multis rebus perſpici licet. Nam & 1.
qui nauigant multò celeriùs vertigine tentantur, cùm ad fluctus, aut aſtrorum motus, oculos conuertunt. Quare faciem obuoluunt qui id formidant. Quinetiam qui res penſiles, aut turbines, dum circumaguntur, intuentur, aut oculorum aciem contorquent, celerrimè in vertiginem incidunt. Fit enim vt aſpectus dum in orbem torquetur, quæ intrò ſunt commoueat, & inæqualiter perturbet. Præterea qui res altas,
aut magnas, aut abruptas ſpectant, vertigine tentantur, 2.
quia aſpectum in longum extentum quaſſari, & vibrari contingit: ſic autem quaſſatum & commotum, eorum quæ intrò ſunt perturbationem afferre. Iis autem qui ſurſum oculos attollunt idem non accidit, quia non longè ſe profert aſpectus, ſed in ipſo lumine intercipitur. Fit etiam vertigo quum in rem eandem oculos continenter intentos &
infixos habent. Quo circa dubitatur etiam qui fiat vt cum 3.
aſpectus in orbem circúmque fertur, cúmque quieſcit, idem affectus excitetur. Abſurdum enim videtur ex contrariis aliquid quod vnum idémque ſit, produci. Verùm eius quod per motum qui in orbem fit vſuuenit ea eſt ratio, quæ ante adducta fuit: eius autem quod eſt intentiſſimo intuitu &
continuo naſcitur, ſtatuenda eſt, quòd quæcumque motu ſeſe 4.
tuentur quies diſiungit, ac quies quidem aſpectus, quandò vnius partis diſiiunctio eſt, reliqua quæ in cerebro coniuncta 5.
& continuata ſunt diſiungit. Cùm autem grauia diſiuncta, quodammodo diſtracta fuerint, grauitatem inferunt, vertiginémque pariunt. Quæ enim ita à natura comparata ſunt, vt eodem motu moueantur, huius præſertim opera vnita & coniuncta manent: ſin minùs, vt inquit Heraclitus, atque Cyceon, dum mouentur diſiunguntur. Fuerit etiam fortaſſe

in corporis motu in orbem facto eiusdem rei efficiendæ vis. Disiungit enim circum-actio. Grauia autem & leuia simul esse conuenit, ita quidem vt illa ad medium ducant, hæc autem extremas partes appetant. Capitis etiam in terram inclinatio eandem ob causam vertiginem facit. Grauia enim & leuia dispergit, hæc quidem sursum, illa autem deorsum. Ista autem simul esse oportet, vt dictum est.

TEXTVS.

Accidere autem ob aspectus motionem, &c.

COMMENTARIVS.

DEmonstrat cur qui in turba circum-aguntur faciliùs vertigine corripiantur, dum alius alium circum-agi videt. Id enim ad motum aspectus refertur. Cæterùm vnum est notandum (vt post docebitur cum de ebriis & purgatis, & ægris vertiginosis dicetur) quod sanis post multos circuitus vertigo contingit, ægris ob vnicam in gyrum conuersionem. Item accidit cum quis videt aliquid conuolui: quia spiritus visiuus intentus iis, quæ circumuoluuntur, vnà cum iis rotatur, falsóque putat omnia circum-agi.

2.

TEXTVS.

Præterea qui res altas, aut magnas, aut abruptas spectant, vertiginosi fiunt: Paulò infrà,

Iis qui sursùm oculos tollunt idem non accidit.

COMMENTARIVS.

MIrum est quod hic author dicat ex elatis sursum oculis vertiginem non accidere, si alta, aut magna, aut prærupta elato oculo aspiciuntur, statim contingit vertigo, quia quasi vibratur & quassatur aspectus. Nam vulgò videmus, si vel aliquantum caput doleat aut graue sit, aut si quis è somno repentè excitetur, statim capi vertigine si sursum ocu-

los sustulerit. Longè enim se profert aspectus, nec intercipitur vt putat Theophrastus fortè ex Platone qui igneos radios ex oculo effluere putat, qui concurrunt in medium lumine illustratum, & cum radio solari. Pari enim celeritate istum radium cum radio solis efferri credidit Plato. Dicet quis aliud esse simpliciter attollere oculos (nec enim tam prompta vertiginis occasio est) aliud intueri res magnas, aut 4.
altas, aut præruptas. Vnde hîc ait author in nauigiis eos facilius vertigine capi qui ad astrorum motus oculos conuertunt.

TEXTVS.

Fit vertigo cum in rem eandem oculos continenter defixos 5.
habent, &c.

COMMENTARIVS.

AVthor quæstionem siccè non prętereundam proponit. Si motus vertiginem inducit iis conditionibus quæ dictæ sunt, quies spiritum moderans cursúmque temperans à vertigine vindicabit. Vnde posteà dicet per sessionem quietiores reddi spiritus, qui; dum assurgitur, turbulento motu cientur. Dicimus duplicem, vnam absolutè vt quæ motui opponitur, & qua spiritus reficiuntur motúmque naturalem seruant, & περιόδους. Altera est quies quæ consistit in absoluta cessatione à motu cum pertinaci oculorum in rem aliquam defixione & intentione. Et ea quies vertiginem inducit. Et hac distinctione obscuritas huius loci discutitur. Notum quippe est spiritus motu suo naturali & ordinato conseruari. At quies immoderata vt quæ fit in summa attentione & fixione oculorum in rem aliquam διάστασιν diuisionem quandam affert. Sic στάσις διάστασιν affert. Nam στάσις τ῀ ὄψιος est causa στάσεως, humorũ & spirituum: & στάσις humorũ & spirituum διαστάσεως causa est quia quę grauia sunt deseruntur à leuioribus, id est, humores, fortè & cerebrum ipsum à spiritibus. Nam in œconomia cerebri & spiritus & humores, & cerebrum ipsum suos motus insitos & genuinos habent: quorum perturbatio grauium morborum causa est. Id quod Hippocrates & Galenus quodammodo declarant dum explicant morbos qui consequun- *part. 27*
lib. 4. acut.

tur ἔμπηξιν, humorum & ſpirituum ἀποπλήψεις, vtitur etiam iis verbis, στάντων χυμῶν. De quo nomine στάσεως, ſi Deus permiſerit plura dicemus.

TEXTVS.

4. *Quies aſpectus diſiungit, &c.*

COMMENTARIVS.

DIcat quis. An tantopere nocet quies aſpectus intentis in rem obiectam oculis? Nam etiam in ea quiete motus eſt, actio, vnde aſſidua cogitatio occœcare creditur abducto intro viſu. Et Hippoc. ait quoſdam eſſe labores naturales, alios violentos. Naturales ſunt, labor viſus, auditus, vocis, curarum. Viſus quidem talis vis eſt. Anima in id quod videtur mouetur & caleſcit, calefacta verò euacuata humiditate ſiccatur. Idem de auditu, idem de cura. Hîc vides in animi intentione quietem non eſſe, ſed motum quendam, calefactionem & humiditatis conſumptionem. Paulò antè monuimus quæſtionem quî fiat vt & motus & quies vertiginem inducat. Duplex à nobis quies eſt propoſita & explicata. Vnde nunc quæri poteſt an ob intentionem oculorum in obiectum pertinaciorem motus ſpirituum corrumpatur & diuidatur per quandam ſtationem, & quaſi congelationem, (id autem vertiginis cauſa eſt quia tollitur τὸ συνεχές) vel quia humores currunt ad vertiginem mouendam potè deſerti à ſpiritibus. Ad vertiginem enim maximè facit corruptio motus ſpirituum. At in ea obſtinata intentione ſpiritus quidem affluunt & ſtant, & humores vt grauiores aliam quandam ςτάσιν habent: & à mobilioribus ſpiritibus relinquuntur. Eam στάσιν, quàm διάστασιν inducere diximus ſequuntur graues morbi, vt paulò antè dictum eſt. Fieri enim diximus humorum σφήνωσιν καὶ πῆξιν. Id fit maximè in obſtructione, repletione & diremptu ſpirituum ab humoribus dum partes & humores non illuſtrantur à ſpiritu, qui eſt ὄχημα humorum. Sed aliter atque aliter fit in obſtructione, aut plenitudine ſumma, vt aliter in motu circulari, aliter in quiete per oculi peruicacem attentionem, vnde aut ſpiritus intercipiuntur,

Li. 2. de Diæta.

piuntur, aut inæqualiter mouentur, vnde pars languet non afflata ſuo ſpiritu: Et humores non habent ſuam ἀναπνοήν, vt vocat Hippocrates.

TEXTVS.

Cum autem grauia diſiuncta, & quodammodo diſtracta fuerint, &c. 5.

COMMENTARIVS.

HIC ad grauitatem refugit, quod quæ ſunt grauia ſi diſtrahantur à leuibus, & contra, fit vertigo. Naturâ cerebrum graue, ſpiritus tenues, ætherei & ob elaborationem exactam, ſplendidiores & lucidiores tenuioréſque, quàm & vitales & animales. Sunt inſtrumenta actionum. At cerebrum multis arteriis intertextum eſt, & ni ſpiritus multos haberet, iners & ignauum maneret. Hi porrò habent ſuos ratos & conſtantes motus, & vias peruias. Si motus hic intercidatur, vertigo, ſi viæ obſtruuntur, vertigo aut quid deterius, ſi graue deſeritur à leui, ob eam derelictionem vertigo contingit. Vbi quis attentiùs aliquid intuetur, ſpiritum alibi quaſi occupatum ad ſe traducit, & in quiete continet, ſuum natiuum ſpiritus motum non ſeruat, deſeruntur humores & torpidi manent, imo cerebrum ipſum ipſum graue & brutum deſeritur. Itaque fit diſſociatio & diremptio quædam dum graue à leui derelinguitur. Et quod notandum, iſta deſertio non modo contingit in iſta acuta intentione oculi in obiectum, ſed etiam in motu ipſo circulari (cuius cauſam ad motum inordinatum ſpiritus animalis retulimus.) Vnde Theophraſtus ita ait, fuerit etiam fortaſſe in motu circulari eiuſdem rei efficiendæ vis. Id eſt, diſiunctio quædam leuium & grauium. Nam circum-actio diſiungit (grauia autem & leuia ſimul eſſe debent) vt grauia ad medium ducant, leuia partes extremas appetant. Inclinatio etiam capitis fit etiam grauibus à leuibus diſiunctis. Et ſic ferè omnis vertigo eam agnoſcit cauſam. Nam paulò antè vertiginem fieri diximus interciſo motu ſpiritus animalis ſubeunte vapore tetro, aut ob humorem, item ob obſtructionem. Nunquid in his duo-

bus est etiam desertio grauium & leuium? Sic potentissima est ea causa vbique ferè locum habens. Et antè diximus humiditatem & cerebri & humorum causam esse potentem, cur homo fiat vertiginosus, corpore humido nequeunte facilè conuerti (vt de ouo facilè constat) eadem humiditas causa quoque est, iuncta grauitate, cur facilè sese mutuò deserant leuia & grauia, licet cerebrum constet ex grauibus & leuibus admirabili quadam moderatione & proportione. Et ni cohæserint duo ista, vertigo adest. In re autem humida & graui (quale est cerebrum) non ita ritè cohærent. Vnde videmus à solo vapore etiam vertiginem oriri. Interrumpitur motus spiritus, & fit repercussus quidam ob alienum spiritum furtim summissum. Et quod facit nimia humiditas in vertigine vna, id facit grauitas in altera, quia vna pars mouetur, altera non. Est ita diuisio & continuitatis solutio.

TEXTVS.

6. *Disiungit enim circum actio, &c.*

COMMENTARIVS.

QVÆ motum spirituum diuidunt, ea vertiginem creant. Circumactio motum diuidit, item vapor infernè sursum summissus, aut in cerebro genitus, dum torquet spiritum aut repercutit. Ergo teter vapor & circumactus vertiginem facit. Maximè verò id fit quia grauia à leuibus deseruntur. Pars vna cerebri post aliam mouetur quia molle & humidum: & cohæsio vnióque euertitur. Et vapor vorticem quendam in carotidibus tumultuans diuidit eo modo quo circum-actus, & facit intus quod circum-actus foris, & interna est causa vertiginis.

TEXTVS.

Grauia autem & leuia simul esse conuenit : ita quidem vt grauia ad medium ducant, leuia extremas partes appetant. 7.

COMMENTARIVS.

POtentissima causa vertiginis grauium & leuium diremptio. Nam quæ coniuncta ad actionis perfectionem valent, disiuncta eandem peruertunt. Ob mollitudinem cerebri pars post alteram mouetur, vnde propensio ad vertiginem. Sed cum graue natura ad medium tendat, spiritus ob mobilitatem alio inclinent maximè verò ad circumferentiam, hinc cadendi occasio desertione & diuulsione leuium & grauium. Dum omnia ritè aguntur in corpore grauium & leuium est coïtus & mutuus consensus : si contra fit, vertigo nascitur : dicat quis. Si spiritus vt leues facilè se alio referant & naturali motu aut sursum euolent, aut circumferentiam appetant, grauia sint immobilia aut medium petant : vbique est occasio vertiginis, & homo ferè deberet esse vertiginosus. Est enim semper ea lucta & dissimilitudo motuum naturalium.

ΠΟΙΕΙ δὲ καὶ ἄλλη τις ἐναντίωσις, ὡς δοκεῖ, τὸν ἴλιγγον, οἷον ἡ τῆς ἐνδείας, καὶ πληρώσεως. ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια σύντηξιν, ἡ δὲ πλησμονὴ περίπλωσιν ἐποίησεν, ὥστε πλήρεις γίνεσθαι τοὺς πόρους. ἀνιοῦσα γὰρ αὕτη καταβαίνει καὶ διΐστησι ταῖς περιόδοις, ὥσπερ ἐστὶν ὁ ἴλιγγος. ἐπεὶ καὶ αἱ μέθαι καὶ αἱ φαρμακεῖαι, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις παραπλήσια, διὰ τοῦτο ποιεῖ τοὺς ἰλίγγους. ὅθεν καὶ τὸ σημεῖόν τινες ἐπ' ἀμφοῖν κοινὸν λαμβάνουσιν. ὅταν γὰρ μὴ δύνηταί τις τοὺς στρωτῆρας ἢ δοκοὺς ἀριθμεῖν, τὸν μὲν οὔπω κεκαθάρθαι, τὸν δὲ μεθύειν φασίν. ἡ ὑγρότης ἡ ἀλλοτρία γὰρ ἐμπεπτωκυῖα, ποιεῖ τὴν ταραχήν. διὸ καὶ ἐφ' ὅσων ἄλλων συμβαίνει πνεύματος ἢ ὑγρότητος γίνεσθαι τὸ πλῆθος, ἢ καὶ τῶν ὑπαρχόντων διάστασιν, ἀπὸ πάντων συμβαίνει τοῦτο τὸ πάθος. ἀνιστάμενοι δὲ, μᾶλλον ἢ καθίζοντες ἰλιγγιῶσιν, ὅτι ἠρεμούντων συνίσταται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ κεφαλῇ πλέον, ὅταν δὲ κινῶνται, σφαλερὸν γίνεται καὶ εἰς ἓν μόριον ἀθρόον ἄγον, ποιεῖ τὸν ἴλιγγον.

1. *VErtiginem inducere etiam videtur altera quædam contrarietas, qualis est ea quæ inter famem & satietatem*
2. *intercedit. Fames enim colliquationem, satietas autem excrementorum colluuiem inuehit: ita vt meatus corporis propterea impleantur. Hæc enim, quum viam sibi parauit, descendit, & circuitionibus quibusdam fertur: quod efficit vt vertigo inuadat. Nam & crapula, & medicamenta aluum ducentia, & quæcunque horum similia sunt, eandem ob caussam vertiginem pariunt. Inde fit, vt amborum signum quoddam commune habeatur. Cùm enim nequit aliquis tigna & tabulas tignis instratas numerare, alterum quidem nondum purgatum aiunt, alterum verò crapula nondum liberatum. Siquidem humor alienus in caput irruens perturbationem affert. Quare à quibuscúmque spiritus aut humoris multitudinem congregari accidit, aut eorum quæ in corpore sunt disiunctionem fieri, ab iis hunc affectum excitari consentaneum est. Qui autem assurgunt, magis quàm qui sedent vertigine*
3. *tentantur, quia in quiescentibus humor capitis vnitus manet, cum verò mouentur, instabilis est, atque in partem vnam confertim traductus vertiginem parit.*

TEXTVS.

1. *Vertiginem inducere videtur, &c.*

COMMENTARIVS.

NON parum refert ad curationem scire an vertigo sit à repletione, an ab inanitione. Si illinc est, euacuantia conferunt, si hinc, adiectione potius vtendum est. Cum agitantur humores à medicamento, vertigo adest. Si suprà modum euacuantur, vertigo. Initio febrium, vertigo à co-

pia & meatuum obstructione, sub finem aut desinit, aut adest ab imbecillitate. Viperinarum carnium vsus in Elephante prodest, sed donec vertigo inducatur, coúsque comeduntur: eáque vertigo purgatione non eget. Qui de carne viperina scribunt Authores duo annotant, vnum quod si coctæ fuerint visum clariorem reddunt, alterum, per cutim corpus repurgant & faciunt quoddam eximium. Et si caro in corij duritiem coaluit, decidit deperítque ὀστρακόδερμα. Vertigo oboriens est quasi signum & meta sufficientis vsus pastillorum de Tiro, eaque fit quia exactius cerebrum repurgatur, eóque exquisitioris fit sensus, & vix vlla aëris aut vaporum fallaciter subrepentium incommoda ferre potest. Imò seipso fit imbecillius, & visum clarum reddit, quia proprietate occulta defœcat cerebrum.

TEXTVS.

Fames enim colliquationem, &c. 2.

COMMENTARIVS.

INediæ non tam vertiginosos reddunt ob repletionem quandam ventriculorum quam ob colliquationem quandam quæ ex euentu replet. Et in longa inedia partes quasi fatiscunt & dilabuntur vnde videmus in obsidionibus vrbium, in defectu ciborum corpora fame liquata, aliàs planè extabescere & macerari macráque reddi: aliàs intumescere fusis & liquatis carnibus. In lassitudine & siti homo ad iram pronus est. Et ea animæ asperitas benigno succo temperatur: lenit transitum spiritus & molliores facit meatus ne scindant euntem & redeuntem. Cæterùm duo facit genera eorum qui caligine & vertigine capiuntur, vnum ebriorum, alterum eorum qui medicamento purgantur. Neutri trabes laquearium numerare possunt præ spirituum agitatione & impedimento. Discussa ebrietate, & peracta medicamenti actione easdem numerant. Repressi enim sunt vapores. Ad eas rationes vnum addam ad vertiginis ὕπαρξιν apprimè faciens. Nempè quod initio febrium, præsertim à copia crudorum humorum, natarum vertigines & temporum pulsus contingunt. Ad crisin id du-

Plin. ex Platon. cap. 24. lib. 22.

rat, donec natura coxerit humores & secreuerit purum ab impuro. Licet corpus imbecillius reddatur per purgationes, tamen vertigines tolluntur, corpore ad temperamentum reducto. Et ante dictum est sanis post circuitus multos vertiginem accidere, sed ægris eandem contingere vnica in gyrum conuersione.

TEXTVS.

3. *Qui assurgunt, &c.*

COMMENTARIVS.

VErtigo non tam præhendit motos quàm quietos. Quò pertinet fortè locus de Epilepsia ex Platone quæ fit cum pituita atræ bili iuncta diuinas capitis periodos & orbes, & illapsa fuerit & infestauerit. Et vt in somno mitior est, sic cum vigilantes præhenderit diutius vrget. Et licet aliquando quietis in lecto omnia circumagi videantur, tamen faciliùs motis accidit. Quod motus coniungit, quies nimia diuidere videtur, vnde fit vertigo in exacta animi in rem attentione & oculorum defixione contumaci. Quod etiam quies vnit, diuidit motus. Vnde vertiginosi quidam dum quiescunt desinunt esse tales & mouentur, rursus vertiginosi fiunt. Sic motum & quietem oportet distinguere, alioqui facilis erit in errorem lapsus. Attexenda est & hæc quæstio; An in ea vertigine quam contentio animi & oculorum intentio inducit, quia fit ob quietem eam diuisio leuium & grauium, an sit spiritus animalis motus inordinatus, in quo demum essentiam vertiginis consistere diximus. Hæc enim simul stare non videntur, vt sit quies & spirituum diremptione modò, modo leuium & grauium diuisione, motus inordinatus. Qui si non est, nec vertigo esse potest. Sed hæc ad eos qui res exactiùs expendunt & examinant.

APPENDIX
DE PLEXV RETIFORMI, & de corpore quod in Cerebro ψαλοειδὴς dicitur.

VONIAM diximus primariam vertiginem affecto cerebrò multò deteriorem ea quæ fit ex consensu (quam posteriorem Theophrastus descripsit) in ea fuit maximè laborandum. Si intemperies calida in cerebro, liquationem facit, humores acriusculos reddit, extenuat & quasi in feruorem & furorem agit: Si frigida cruditatem parit, inde prouentum crassorum vaporum, vt in viridi ligno ardente; qui per arterias in anteriores ventriculos cerebri repentes & exitu prohibiti, vt in clibano circumaguntur, & turbulentos motus conciunt. Id fit in eo corpore quod ψαλοειδὴς dicitur, concameratum & fornicatum. Est autem corpus durum tribus vt arculis conflatum medium Cerebri ventriculum sustinens fit ex indurata Cerebri substantia, incipit à fine corporis callosi quod τυλλοειδὴς dicunt, fornici simile est ne medius ventriculus concidat. At in marcore cerebri & consumptione quam Hippocr. vocat ἀνάλωσιν, quis dubitat quin illud corpus labet. Hinc vertigo, hinc Apoplexia, sed est plexus retiformis considerandus. Auctores enim dicunt vertiginis causam proximam tenuem ac calidum vaporem per arterias in cerebri ventres repentem qui in plexu retiformi humores exagitans, sensus & motus turbulentos ciet. Nec sufficit esse tenuem & calidum spiritum, Galen. & Theophr. humiditatem nescio quam requirit & spiritum crassum & caliginosum. Vnde Ebrij fiunt vertiginosi ob eos vapores crassos illustribus spiritibus officientes. Et vbi calida est intemperies cum aliqua partium adiacentium intemperie frigida, prouentúsque humoris inæqualiter præparati, hîc fit facilè fuligo, nubes, vnde motus æstuans & turbulentus, inde vertigo. Diximus

enim tum maximè oriri cum & cerebrum inæqualiter affectum est, & materia inæqualiter affecta, comptum, ornatúmque naturę & caloris efficientiam non nacta. Vbi enim infirmior calor est & crudus succus, hinc vertiginis occasio. Cæterùm humor & spiritus è genere sunt fluentium. His motis corpus commouetur. Diximus ante maximè austrina constitutione ob fumos & humores caliginosos eum affectum nasci. Et humorem excrementitium ad eam concurrere generandam, & ex Galen. fieri mota humiditate cum crasso spiritu, qui natura debet esse limpidus & illustris. Id in suffusione patet. Vis enim luminosa oculi à crasso vapore præstringitur & hebetatur. Spiritus primò impellit. Humor stabilis non est. Et quia suo termino non continetur, spiritum aut sequitur, aut anteuertit. Mirus est locus apud Hippocr. De incommodis aut commodis spiritus corporei aut non corporei, id est, ætherei non corporei, & cum carne & sanguine magnum commercium non habentis, vnde plexus retiformis à natura fabrefactus est vt exactè elaboretur spiritus animalis repurgata omni fæce & terrena substantia. Et iste spiritus ita exactus ad sapientiam facit non habens μίξιν, & communionem cum corpore. Homo enim prudentior est & exquisitior, spiritu summè elaborato vt quicquid impurum & corporeum extrahatur eo modo quo in arte chymica puræ & synceræ substantiæ exquiruntur. Quæ Hippocr. sententia mirum quid habet: Putat enim aërem qui per nares attrahitur (quia qualis aër tales & spiritus) ad sapientiam plurimùm conferre. Nam (vt ait) cum cerebrum ad se aërem attraxerit in seipsum, primùm ad ipsum allicitur: deinde ad reliquum corpus aër dispergitur, & in cerebro suum vigorem relinquit, & quicquid prudentiæ ac sapientiæ habet. Si in corpus primùm perueniret, post ad cerebrum relinqueret in carnibus & venis prudentiam ac iudicium, & ad cerebrum calidus perueniret, non purus, sed mixto humore à carne & venis, non syncerus. Itaque dico cerebrum esse interpretem & internuntium intelligentiæ si sanum fuerit. Ad eius autem sanitatem facit aër limpidus & purus. Quod autem aër qui recens attrahitur aliud quid habeat quàm cum aut refringitur, aut incalescit in corpore; id ipsum declarat Aphrodisæus quærens cur præciso aut consumpto gargareone homo

Lib. de morbo sacro.

Locus hic licet aliquid noui dicat non tam requirit interpr. acrem quã mitem & beneuolum.

ne homo tabescat. Quia integro gargareone aër retinetur & paulùm incalescit, nec suo frigore præditus pulmonem subit, quod in malis ducitur.

Diximus ergo de plexu retiformi in quo spiritus retentus & sanguis conficitur. Fit autem ex multiplici complicatione arteriæ caroticæ ad basin cerebri. Sub crassa meninge fit iste contextus & complicatio. In spatio enim largo Natura velut thalamum instrauit huic arteriarum contextui qui in mortuis (collapsis vasis vix percipitur) vt semini per multos gyros, & lacti per vasa multa patet via, vt per moram fiat elaboratio. Et quia à corde ad cerebrum breue est iter (quia intendit spiritum vitalem elaborare) natura suppleuit istum plexum vt labirynthum, vt spiritus hîc elaboretur antequam in ventriculos inducatur.

De corpore concamerato seu fornice paulò antè dictum. Nunc addam vnum. Cum ab imbecillo calore flatus gignitur præsente humido: si spiritus exitum non habet more flammæ in fornace in gyrum vertitur. Id fit in cerebrò, & iuuat id capitis figura rotunda (hinc cœlum capitis vocatur) item ventriculorum cerebri concameratio quam facit corpus ψαλλοειδές. Et cum vapor ad superiorem fornicis, vt alicuius fornacis partem fertur rectâ, nec altius ferri potest, reflectitur & in orbem agitur, vt cũ exhalatio fumida sursum tendit (quia nubes prę cludunt viam, in latus fertur & flatum creat. Ex eo Theoph. demonstrationem vertiginum deriuauit: Siue enim motus internus, vt ab interna causa, siue externus, ab externa vt à motu rerum rotatarum, motus continuus interrumpitur, Demonstratio Theophrasti ea est. In omni motu aliquid est primum, aliquid postremum. Id quod subsistit dum alterum repercutit, motum eius præuertit & repellendo sistit. Id quod sistitur quia suo progressu & continuo motu caret, quamcumque viam nanciscitur, per eam defertur, & tunc vertiginem inducit. Magni autem momenti est vapor alienigenus. Docet somnus in quo vapor blandus sensus illigat, & quasi mortuo similem hominem reddit. Imo quasi prudentiam tollit aut suspendit potius Hippocratis est argumentum. Quid faciat teter vapor cum blandus & mitis tantopere efficiat & officiat? Denique ne nimium scribendo, & sensus & oculos intendendo, vertiginosi fiamus, scribendi finem faciamus.

FINIS.

INDEX
VOCVM RERVM, ET MEmorabilium quæ in hoc libello Theophrasti De Vertigine continentur.

A

ABsurdum videtur contraria eadem producere. 29
Aditus, reditus, inclinationes Grçc. περίοδοι κ̀ ῥοπαὶ. 2
Aër ad ſapientiam confert. 40
Affectus Cerebri affines. 10
tres ſunt. 19
Affectus vertiginis vnde rationes & cauſæ. 22
Angelica & pæonia. 10
Apoplexia. 12. 19. 39
Aphrodiſæi quæſtiones optimæ. 24. 40
Argumentum à pari. 8
à contrario effectu. 31
Ars chymica ſynceram & puram ſubſtantiam extrahit. 40
Attonitus morbus. 19
Auſtrina conſtitutio vertiginem parit. 40

C

CAlculi cauſa. 8
Calor quibus obruitur. 25
Capitis affectus vnde. 12
locus humidus. 13
dolores eiuſdem quare. 17
eiuſdem circumactio. 22
Caput eſt microcoſmi cœlum. 41
Catarrhus. 11
Cauſæ vertiginis. 2. 4
procatarcticæ antecedentes & coniunctæ. 12. 16 aliæ 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41
Cauteria Epilepticis neceſſaria. 15
Cephalalgiæ. 12
Cerebri diuini orbes. 2 affectus. 7
Σύσασις. 16 ſubſtantia marcor, ſeu αὐάλωσις. 39 Græc. ὑεχνός. 23
Cerebro humido pleno quare non ſternuimus. 9
Cerebrum naturâ humidum. 16
eius nobilitas. 24
quare attrahit aërem. 40
ſenum, labores naturales. 32
à quibus afficitur. 33
conſtat grauibus & leuibus. 34
Coctio quãdo fit, neceſſaria incraſſando fit, omnia lenit. 10. 11
Comparationes. 2. 3. 20 & ſeq.
Conſideratio ſubiecti. 15
Contentio oculorum in obiectum parit vertiginem. 23
etiam contraria. 36
Conuulſio. 19. cauſæ. ib.
Conuulſionis & rigoris materia. 7. 10. Epilepticæ. ibid.

Coqueluche. 11
Corpus φαλλοειδές. 41
Coryza. 11
Crapulæ effectus. 36
Crisis. 37
Cruditas Cerebri somnum patit. 19
Crudus humor. 11

D

DEmonstratio Vertiginum. 41
Dentium affectus. 8
Definitio vertiginis. 5
Dextræ partes sinistris fortiores & generosiores. 27
Diathesis cerebri. 15
Differentia vertiginis. 38

E

EBrii vertiginosi. 39
Echus siue soni varietas. 12
Epilepsia. 2. 19 eiusdem effectus causæ & differentiæ. 6. 7. 8. 11

F

FAcultas sensus duplex. 3
Febris symptoma. 36
Flatuum causæ. 10
Fœtus generatio, tempora. 25

G

GRangerij laus. 14

H

HEracliti & Cyceonis opinio de motu. 29
Hieræ effectus. 15
Hippocratis sententiæ admirabiles & veræ. 26
Homo Cœlestis, qui inter cætera animātia caput vt cœlū habet rotūdū ad Deū omnia dirigens. 23
Humiditas quid & quotuplex. 9. 18
Humorum distinctio & raptus. 8. 9
Hydrops pulmonis. 7
Hypochondriaci. 5

I

Ιλιγγος nomen quid. 16
Imaginatio. 3. & 4
Imaginatrix facultas. 5
Inclinatio capitis. 33
Inedia longa & fames vertiginem inducunt. 37
Intemperies calida & frigida. 39
Intentionis oculi effectus. 33
Interpres facultatum animæ quis! 40
Isidori opinio. 5

L

LEue, graue. 35
Lien & caput maximè patent morbis. 17

M

MAs longi fati, breuis verò fœmina. 17
Melancholici. 15
Memoria duplex. 3
Mortis imago. 14
Morbus in via. 6
Motus sphæricus quibus conuenit, directi sunt innocentes, aliquid primum, aliquid postremū; rerum rotatarum motus. 23. 39. 41

N

NAtura cur futuras, ossa tubercula & poros dedit. 17
Naturæ mirus thalamus in generatione spirituum & sanguinis. 41
Nautæ potius quam Astronomi fiunt vertiginosi. 31

O

OBstructio morbus in via, quotuplex eiusdē causæ. 5. 7. 11. 18
Oculorum motus cœlestis est iisdē clausis imaginatio fortior. 6. 23
Oeconomia cerebri. 31
Oues sunt Epilepticæ. 7

P

PArs princeps cerebrum. 19
veneranda. 24
Phantasia quid, & quot compre-

hendit. 3
Pituita salsa, acida. 11
Plexus retiformis. 39. 40
Pompholyges quid. 9
Primarius affectus πρωτοπάθεια. 8
Prudentia & dementia in quibus qualitatibus sunt. 17
Puerorum facultates læsæ. 25
Purgationis effectus. 38
Putredo & eius causæ. 10. 17

Q

QVæstiones de Vertigine. 5. 6. 14. 15. 17. 18. 21. 22. 23. 26. 37. 38
Quietis & motus causa & effectus. 31. 41

R

RAtiones & exempla vertiginis. 30. 37
Religionis mos in sacris. 24
Ceremoniæ. ibid.
Repletionis & inanitionis effectus. 36

S

SEmen it per multos gyros. 41
Senes quales. 18
Sensuum generatio. 6
facultates. 32
Serum ὑδὼς Hippoc. 8
Signum vertiginis. 37
Sinistrum & dextrum quid. 27
Sitis & lassitudo iræ causæ. 37
Somnus quid ex Plin. 27
quomodo decumbendum. ibid.
Spiritus quotuplex, causæ effectus; natura, officium. 2. 4. 15. 30. 31. 33. 39. 40. 41
Sternutamentum quid, causa, effectus, vtilitas. 8. 9. 10. 11. 14
Sudor per σύντηξιν. 8
Symptomata vertiginis. 2
Symptomatum causa. 7
Synonyma. 26

T

TAbum. 7. & 8
Tussis vnde. 7
Temporis differentiæ. 23

V

VApor, blandus, teter, differentia, effectus causæ. 11. 16. 34. 41
Vehiculum humorum, ὄχημα est spiritus. 32
Ventres Cerebri facillimè flatibus replentur. 10
Vertigo quid, & vnde an morbus, an symptoma. 12. 3. 12. 15. 38
Vertiginis causæ, genera ortus, differentię, effectus. 2. 3. 5. 7. 11. 12. 13. 15. 17. 18. 19. 20. 21. 23. 28. 29. 30. 31. 34. 37
Vertiginosi quinam. 38
Vertiginosi inter se differunt. 22
Vertummi homines qui. 24
Visio deprauatur in vertigine. 3
Visus & motus. 6
Viperinæ carnis annotatio. 37
Vita hominum Circularis vnde dicta. 24
Vnde rotatio ægris appareat. 4

FINIS.